

STŘEDOŠKOLSKÁ ODBORNÁ ČINNOST

Obor č. 17: Filozofie, politologie a ostatní humanitní a společenskovědní obory

Problematika soudních přisedících v českém prostředí ve vztahu k novele zákona o soudech a soudcích

**Ilja Brabec
Kraj Vysočina**

Žďár nad Sázavou 2025

STŘEDOŠKOLSKÁ ODBORNÁ ČINNOST

Obor č. 17: Filozofie, politologie a ostatní humanitní a společenskovední obory

Problematika soudních přísedících v českém prostředí ve vztahu k novele zákona o soudech a soudcích

The Issue of Lay Judges in the Czech Environment in Relation to the Amendment to the Act on Courts and Judges

Autoři: Ilja Brabec

Škola: Gymnázium Žďár nad Sázavou, Neumannova 1693/2, 591 01 Žďár nad Sázavou

Kraj: Kraj Vysočina

Konzultanti: Mgr. Kateřina Lojková, Mgr. Jakub Skořepa

Žďár nad Sázavou 2025

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou práci SOČ vypracoval samostatně a použil/a jsem pouze prameny a literaturu uvedené v seznamu bibliografických záznamů.

Prohlašuji, že tištěná verze a elektronická verze soutěžní práce SOČ jsou shodné.

Nemám závažný důvod proti zpřístupňování této práce v souladu se zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších předpisů.

Ve Žďáře nad Sázavou dne 4. 3. 2025

Ilja Brabec

Poděkování

Tímto bych velice rád poděkoval své konzultantce Mgr. Kateřině Lojkové a konzultantu Mgr. Jakubu Skořepovi za hodnotné připomínky a vedení formální stránky práce. Zvláštní poděkování patří Mgr. Radce Polákové, díky které jsem se nakonec rozhodl SOČ zúčastnit. Mé poděkování také patří všem respondentům, kteří se zúčastnili kvalitativního výzkumu v rámci praktické části práce. Na závěr děkuji své rodině za podporu při psaní práce.

Anotace

Tato práce analyzuje předchozí a současnou právní úpravu působení soudních přísedících v České republice. Stručně zmiňuje důležité milníky v jejich historickém vývoji v českém prostředí, poskytuje stručné srovnání rozdílů působení laické veřejnosti v soudních řízeních na našem území a jiných vybraných státech. Vše se pak vztahuje k zákonu č. 319/2024 Sb., kterým se mění zákon č. 6/2002 Sb. (zákon o soudech a soudcích) v rámci změn v institutu soudních přísedících. Práce rozebírá důvody pro přijetí této novely, dále její obsahovou charakteristiku, kladné a záporné ohlasy odborné a laické veřejnosti. Práce je zakončena praktickou částí – kvalitativním výzkumem se soudní přísedící, dále soudcem profesionálem a státním zástupcem týkající se novely zákona o soudech a soudcích. Jedná se o analýzy těchto tří rozhovorů, jejich vzájemnou komparaci a komparaci s teoretickou částí. Cílem práce je na základě všech získaných dat především zvážit význam a přínos přísedících v moderní společnosti. Druhým zásadním cílem je vyvodit vhodnost nově přijaté právní úpravy, její možný dopad v praxi a vyjádřit názory autora práce na případné nedostatky a návrhy na zlepšení přijaté novely.

Klíčová slova

laický prvek; soudní přísedící; soudní řízení; justice; votant; soudce z lidu

Annotation

This thesis analyzes the previous and current legal regulation concerning the role of lay judges in the Czech Republic and their importance in modern society. It briefly mentions important milestones in their historical development within the Czech context and provides a concise comparison of the participation of lay judges in judicial proceedings in the Czech Republic and other selected countries. The study is primarily related to Act No. 319/2024 Coll., which amends Act No. 6/2002 Coll. (the Act on Courts and Judges) regarding changes to the institution of lay judges. The thesis analyzes the reasons for adopting this amendment, its substantive characteristics, and the positive and negative reactions from both professional and lay public perspectives. The work concludes with a practical section – a qualitative research with a court assessor, a professional judge and a public prosecutor and regarding the amendment to the Act on Courts and Judges. This includes and analyses of three interviews, their mutual comparison, and comparison with the theoretical part of the thesis. The aim of the work is to evaluate the appropriateness of the newly adopted regulation, its potential practical impact, and to present the author's opinions on possible shortcomings as well as suggestions for improving the adopted amendment.

Keywords

lay element; lay judge; judicial proceedings; judiciary; votant; people's judge

Obsah

1	ÚVOD	7
2	OBECNÁ CHARAKTERISTIKA SOUDNÍCH PŘÍSEDÍCÍCH	10
2.1	Obecná definice a popis jejich funkce	10
2.2	Podmínky pro výkon funkce a finanční náhrady za výkon funkce.....	11
3	STRUČNÝ EXKURZ DO HISTORIE SOUDNÍCH PŘÍSEDÍCÍCH NA NAŠEM ÚZEMÍ.....	13
3.1	Období: polovina 19. století až druhá světová válka	13
3.2	Poválečné období se zaměřením na období komunismu od roku 1948 do roku 1989 15	
3.3	Období po roce 1989.....	15
3.4	Výraznější pokusy o nové změny v institutu přísedících v moderní době (po poslední významné úpravě – přijetí zákona č. 6/2002 Sb.)	16
4	PŮSOBNÍ LAICKÉ VEŘEJNOSTI U SOUDŮ V JINÝCH VYBRANÝCH STÁTECH 18	
4.1	Působení laického prvku v Evropě	18
4.2	Stručný exkurz a porovnání působení laického prvku s Německem a Rakouskem .	18
4.3	Stručný exkurz a porovnání působení laického prvku s USA	19
5	ROZBOR ZÁKONA Č. 319/2024 Sb. SE ZAMĚŘENÍM NA ZMĚNY V INSTITUTU SOUDNÍCH PŘÍSEDÍCÍCH	21
5.1	Obecná charakteristika.....	21
5.2	Důvody změn v zapojování přísedících do soudních řízení na základě zákona č. 319/2024 Sb.	21
5.3	Institut soudních přísedících před novelou zákona.....	24
5.4	Institut soudních přísedících po novele zákona	24
5.5	Kladné ohlasy schváleného zákona č. 319/2024 Sb. u veřejnosti	25
5.6	Záporné ohlasy schváleného zákona č. 319/2024 Sb. u veřejnosti.....	29
6	PRAKTICKÁ – VÝZKUMNÁ ČÁST	35
6.1	Seznámení s výzkumnou částí	35
6.2	Analýza 1. části kvalitativních výzkumů	36
6.2.1	Soudní přísedící	36
6.2.2	Soudce.....	36
6.2.3	Státní zástupce	37

6.3	Analýza 2. části kvalitativních výzkumů	38
6.3.1	Vyjádření respondentů kvalitativních výzkumů k reakcím veřejnosti na nejzásadnější důvody schválení zákona č. 319/2024 Sb.....	38
6.3.2	Vyjádření respondentů k reakcím veřejnosti na kladné ohlasy přijatého zákona	39
6.3.3	Vyjádření respondentů k reakcím na záporné ohlasy veřejnosti na přijatý zákon	42
6.4	Závěr praktické části	44
6.4.1	Základní poznatky	44
6.4.2	Shrnutí analýzy výpovědí soudní přisedící jakožto odpůrkyně změny legislativy	45
6.4.3	Shrnutí analýz výpovědí ze strany soudce a státního zástupce jakožto zastánců změny legislativy	45
6.4.4	Nalezené názorové shody všech respondentů.....	46
7	POSOUZENÍ VÝZNAMU A PŘÍNOSU INSTITUTU SOUDNÍCH PŘÍSEDÍCÍCH ...	47
8	POSOUZENÍ VHODNOSTI PŘIJATÉ NOVELY ZÁKONA A NÁVRHY „DE LEGA FERENDA“	51
9	ZÁVĚR	54
10	POUŽITÁ LITERATURA	57
11	PŘÍLOHY	62
11.1	Příloha č. 1: Otázky kvalitativního výzkumu pro soudní přisedící.....	62
11.2	Příloha č. 2: Otázky kvalitativního výzkumu pro soudce – 1. výzkumná část	68
11.3	Příloha č. 3: Otázky kvalitativního výzkumu pro státního zástupce – 1. výzkumná část	68

1 ÚVOD

Institut laického prvku v soudnictví má ve světě obecně dlouhou tradici. Již ve středověku si stavové vymohli právo, aby byli souzeni lidmi sobě rovnými. Existence přísedících byla vnímána za tak důležitou, že ji například v době absolutismu nezrušil ani panovník, který si oktrojoval ústavodárnou moc Obnoveným zřízením zemským.¹

Dalo by se říct, že soudní přísedící pak dělí společnost na dva tábory. První, který považuje soudní přísedící za demokratický prvek, který v justici odráží suverenitu a moc veškerého lidu, a na tábor druhý, který považuje laické soudce za přežitek minulosti, který v dnešní době nemá význam.

Míra zastoupení tohoto prvku či jeho samotná existence je v jednotlivých zemích různá. Na českém území byl tento institut zaveden roku 1848. Od té doby prošel vlivem různých významných národních a mezinárodních událostí četnými změnami.² V současné české justici se laický prvek uplatňuje stále ve formě přísedících, kteří mohou mít na soudní řízení určitý vliv. V posledním třicetiletí od poslední významné úpravy – přijetí zákona o soudech a soudcích (zákon č. 6/2002 Sb.) se ale neustále v souvislosti s problémy s dosavadním působením přísedících a dalšími záležitostmi hromadí názory, diskuse a vůle nejrozumnějších představitelů nejvyšší politiky a justice, že je dosavadní systém na současnou dobu poněkud málo efektivní a ztrácí tak na významu.

Od počátku 21. století, konkrétně roku 2002³, totiž zůstal prakticky nezměněný. Na podzim roku 2024 se ale zapojování laiků do soudního rozhodování dočkalo po opakovaných pokusech několika změn. Tato novela nicméně vyvolala řadu kladných, ale i záporných ohlasů široké veřejnosti, například včetně nejvyššího ústavního činitele Petra Pavla, prezidenta republiky, který návrh novely na základě doporučení svých poradců a svého přesvědčení vetoval.⁴ Tato změna se však netýká pouze organizačních a procesních změn v samotné justici. Dotýká se široké veřejnosti, především pak přímých účastníků řízení. I proto bylo toto téma zvoleno jako jádro práce.

V práci je stanoveno hned několik cílů. Práce se snaží přiblížit čtenáři fungování soudních přísedících v českém právním řádu a z hlediska přísedících poskytnout ucelený přehled o schváleném zákoně č. 319/2024 Sb., kterým se mění zákon č. 6/2002 Sb., o soudech

¹ KOUDELKA, Zdeněk. Přísedící a právo na zákonného soudce. [online]. In: s. 2-3. Dostupné z: <https://is.muni.cz/repo/1365817/Prisedici.pdf>. [cit. 2025-02-13].

² PRINC, Michal. Soudnictví v českých zemích v letech 1848-1938. Praha: Nakladatelství Wolters Kluwer, 2015, s. 2. [cit. 2025-02-10].

³ VERMACHOVÁ, Aneta. Přísedící v soudním řízení. [online], diplomová práce. Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity, 2016/2017. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/s4od1/Diplomova_prace_-_Prisedici_v_soudnim_rizeni.pdf. [cit. 2025-02-19].

⁴ ČTK: Pavel vetoval novelu, která by omezila přísedící v rozhodování soudů. [online]. Vlada.gov.cz. 2024. Dostupné z: <https://vlada.gov.cz/scripts/detail.php?id=215157&tmplid=50>. [cit. 2025-01-07].

a soudcích. Zákon se týká zejména efektivity soudního řízení, administrativy soudů a soudních přísedících.⁵ Práce má pak dva hlavní cíle:

Práce se zabývá problematikou působení votantů v české justici. Analyzuje důvody přijaté novely. Pokouší se uceleně dle dostupných zdrojů zvážit, porovnat kladné, záporné stránky a relevantní užitek tohoto nového zákona z pohledu různých lidí, a i tím čtenáři nabídnout, aby si na danou věc mohl lépe udělat vlastní názor a zamyslel se, zda může institut soudních přísedících fungovat efektivněji dle potřeb dnešní moderní doby. Na tyto názory následně reagují pohledy tří justičních pracovníků přímo z praxe, a to prostřednictvím tří kvalitativních výzkumů. Těmito poznatky výše se práce pokouší posoudit, zda mají v současnosti laičtí „soudci“ skutečný přínos pro české soudnictví, posoudit jejich vliv na efektivní fungování soudů a odhalit případné problémy a nedostatky spojené s působením přísedících v české justici – což je první hlavní cíl. Na základě všech těchto poznatků je druhým hlavním cílem zvážit vhodnost přijaté právní úpravy, její možný dopad na působení tohoto laického prvku na českou justici, dále zvážit její případné nedostatky a zmínit vyjádření vlastních návrhů autora práce na zlepšení přijaté novely.

Tato práce je rozdělena na tři části. První část je úvodem do problematiky českých votantů. Je zaměřena na obecné definování pojmu „soudní přísedící“. Čtenáři má tento pojem podrobněji vysvětlit z několika hledisek, například princip nebo účel jejich působení. Dále také představuje stručnou historii laického prvku u nás, kdy by si čtenář měl zejména uvědomit dlouholetou ustálenou tradici a vliv laického prvku u soudů. Dále také tato část poskytuje náhled do systémů přísedících jiných států a jejich porovnání. I tato podkapitola má mimo jiné poukázat na zakořeněnou tradici laického prvku, tentokrát ve světě.

Druhá část se týká novely zákona č. 6/2002 Sb., která s sebou přináší několik změn zejména v institutu laického prvku. Zmiňuje například důvody jejího přijetí, změny v působení soudních přísedících, možné dopady této novely na soudní řízení nebo také pozitivní a negativní ohlasy odborné i laické veřejnosti, které vždy v souvislosti s určitým tvrzením poukazují na přínosy a nedostatky institutu přísedících z pohledu různých lidí z široké veřejnosti.

Třetí, praktická část jednotlivě zprostředkovává kvalitativní výzkum autora práce se soudní přísedící, dále soudcem – profesionálem a se státním zástupcem. Ve výzkumech je rozebírána zejména zmiňovaná změna v českém institutu soudních přísedících z různých pohledů. Účelem této části je výzkumy analyzovat, provést komparaci a vyvodit určitý závěr, nakolik se respondenti vzájemně na problematice přísedících shodují a sdílí podobné názory s lidmi z teoretické části.

⁵ Zákon č. 319/2024 Sb. [online]. E-sbirka.cz. 2024. Dostupné z: <https://www.e-sbirka.cz/sb/2024/319?zalozka=text>. [cit. 2025-02-09].

Pro zpracování práce je z části využito odborné literatury, jako například akademické práce, dále zákony a jiná tematická literatura. Práci také doplňují odborné internetové články či běžné články zpravodajských webů.

Pomocí deskriptivní metody se práce pokouší blíže vysvětlit pojem „soudní přísedící“ a představit jeho historii. Metoda komparace je využita při stručném srovnání rozsahu zapojení laiků do soudního rozhodování v jiných vybraných státech a při porovnávání kvalitativních výzkumů v praktické části. Jednotlivé změny v legislativě českých votantů, názory veřejnosti na tuto změnu a zpočátku i odpovědi z kvalitativních výzkumů pak jsou hodnoceny analytickou metodou.

2 OBECNÁ CHARAKTERISTIKA SOUDNÍCH PŘÍSEDÍCÍCH

2.1 Obecná definice a popis jejich funkce

Soudní přísedící jsou laici – lidé bez právního vzdělání, kteří se podílejí na rozhodování soudů. Nutno však podotknout, že absence právního vzdělání u těchto lidí není vždy pravidlem. V českém prostředí často bývají označováni také jako „votanti“ nebo z minulosti „soudci z lidu“.⁶ Jedná se o funkci veřejnou.⁷

Krátce k používání různého označení přísedících v této práci: Zákonem o soudech a soudcích jsou lidé představující v soudním senátu laický prvek správně označováni jako „soudní přísedící“. Tato práce však neužívá vždy jednotné terminologie a používá i další, ve veřejnosti zvykem používaná, označení „votant“ a „soudce z lidu“. Autorem práce je až na podkapitulu č. 3.2 vždy myšlen institut soudních přísedících – dle současné právní úpravy.

Laický přísedící v taláru spolupracuje v určitých soudních řízeních v jednacích síních s profesionálním soudcem, předsedou senátu, a tvoří tak dohromady tříčlenný senát, kde tedy působí jeden profesionální soudce a dva soudní přísedící.

S účinností novely působí nově od 1. 1. 2025 jen u krajských soudů v prvostupňových trestních řízeních. Soudci z lidu řeší všechny zvláště závažné zločiny s minimálně desetiletou horní hranicí trestní sazby (kromě zvláště závažných zločinů proti majetku a trestných činů hospodářských). Výjimku tvoří trestný čin vraždy novorozence matkou, který se neřadí do zvláště závažných zločinů, ale přesto o něm budou přísedící také spolurozhodovat.⁸

Přísedící mají rovnocenný hlas jako soudce – předseda senátu, a mohou tak přehlasovat profesionálního soudce. Mají přinášet laický pohled, který může být užitečný zejména při posuzování hodnotových otázek a sociálních aspektů některých případů. Soudci z lidu mohou mj. klást otázky svědkům i nahlížet do soudních spisů, díky čemuž se mohou aktivně zapojit do procesu a získat ucelený pohled na věc. Právní stránku projednávané věci jim vždy předseda senátu vysvětlí.

⁶ PREUSS, Ondřej. Soudní přísedící aneb soudce z lidu: Vše, co vás zajímá. [online]. Dostupnyadvokat.cz. 2024. Dostupné z: <https://dostupnyadvokat.cz/blog/soudni-prisedici>. [cit. 2024-12-18].

⁷ Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), § 74 odst. 1. [online]. E-sbirka.cz. 2025. Dostupné z: https://www.e-sbirka.cz/sb/2002/6/2025-01-01#par_74-odst_1. [cit. 2025-02-14].

⁸ Zákon č. 319/2024 Sb. [online]. E-sbirka.cz. 2024. Dostupné z: <https://www.e-sbirka.cz/sb/2024/319?zalozka=text>. [cit. 2025-02-09].

Funkční období přisedícího trvá 4 roky od data zvolení, přičemž zpravidla by neměli zasedat více než 20 dnů v kalendářním roce.⁹

Za rok 2023 u českých soudů před zmiňovanou novelou zákona č. 6/2002 Sb. působilo necelých 5500 přisedících, z toho 4025 u okresních a 992 u krajských soudů. Převažovaly mezi nimi ženy a osoby důchodového věku. Dlouhodobě je v důchodovém věku přes 61 procent přisedících.¹⁰ Zhruba třetině přisedících je přes 70 let. Počet přisedících se postupně snižuje, například v roce 2008 jich celkově bylo 7102.¹¹

2.2 Podmínky pro výkon funkce a finanční náhrady za výkon funkce

Podmínek pro výkon funkce přisedícího je několik a stanovuje je ustanovení § 60 zákona o soudech a soudcích. Níže jsou pak zmíněny ty nejzákladnější: Je nutné být starší 30 let. Uchazeč musí být občan České republiky, svéprávný a bezúhonný. Také musí projít volbou přisedících, kterou provádí v souladu s ustanovením § 64 odst. 2 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích „zastupitelstva krajů, jejichž území je alespoň zčásti v obvodu příslušného krajského soudu. V hlavním městě Praze volí přisedící Městského soudu v Praze zastupitelstvo hlavního města Prahy. Kandidáty do funkce přisedícího navrhuji členové příslušného zastupitelstva. K navrženým kandidátům si zastupitelstvo musí vyžádat vyjádření předsedy příslušného soudu. Přisedícím může být zvolen občan, který je přihlášen k trvalému pobytu v obvodu zastupitelstva, jímž je do funkce volen, a v obvodu soudu, pro který je do funkce volen, nebo který v těchto obvodech pracuje.“¹² Po svém zvolení musí ještě přisedící složit slib do rukou předsedy soudu. Jak již bylo zmíněno výše, znalosti práva přisedící mít nemusí, předsedové soudů dbají o jejich průběžné vzdělávání k získání právního minima.¹³

Odměna za výkon funkce přisedícího nepřisluší, jelikož se má jednat o čestnou funkci. Přisedícím je však zapotřebí nahradit příjmy, které jim výkonem této funkce ušly, a to i výdaje spojené s jejich přítomností u jednání. Vyhláškou Ministerstva spravedlnosti České republiky č. 402/2024 Sb. je nyní stanovena paušální náhrada výkonu funkce 500 Kč hrubého za den výkonu funkce. Přisedícímu v pracovním poměru (nebo obdobném vztahu) je

⁹ Soudní přisedící aneb soudce z lidu: Vše, co vás zajímá. [online]. Msp.gov.cz. 2024. Dostupné z: https://msp.gov.cz/documents/32489/0/Soudn%C3%AD+p%C5%99%C3%ADsed%C3%ADc%C3%AD+_+soudce+z+idu.pozn.OD.pdf/b481dff8-9d48-4baf-9e3b-df481a5d1d8d. [cit. 2024-12-18].

¹⁰ PASEKOVÁ, Eva. Pelikán v Bílé knize navrhuje zpřísnit kritéria pro přisedící. Na okresních soudech by je zrušil. [online]. Ceska-justice.cz. 2016. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2016/06/pelikan-v-bile-knize-navrhuje-zprisnit-kriteria-pro-prisedici-na-okresnich-soudech-by-je-zrusil/>. [cit. 2025-02-13].

¹¹ Plán na zrušení přisedících vstoupil do další fáze, část justice nesouhlasí. [online]. Advokatnidenik.cz. 2023. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2023/11/27/plan-na-zruseni-prisedicich-vstoupil-do-dalsi-faze-cast-justice-nesouhlasil/>. [cit. 2025-01-08].

¹² Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přisedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), § 64. [online]. E-sbírka.cz. 2025. Dostupné z: https://www.e-sbirka.cz/sb/2002/6/2025-01-01#par_64. [cit. 2025-02-14].

¹³ LAJSEK, Vladimír. Přisedící a laický prvek v justici. Praha: Leges, 2020. ISBN 978-80-7502-459-6.

zaměstnavatel povinen poskytnout pracovní (neplacené) volno. Přisedícím, kteří jsou v pracovním poměru, přísluší za dobu, po kterou vykonávají funkci přisedícího nebo plní jiné povinnosti spojené s touto funkcí, náhrada mzdy ve výši průměrného výdělku. Přisedící, kteří nejsou v pracovním poměru, jsou však například výdělečně činní, mají také nárok na náhradu, a sice za ušlý výdělek za dobu výkonu funkce přisedícího. Prakticky v obou případech poskytuje náhradu stát. Votanti mají také obecně nárok na náhradu hotových výdajů, kam patří například cestovní náhrady a stravné.¹⁴

¹⁴ ZEMANOVÁ, Daniela. Zákon o soudech, soudcích, přisedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích): komentář. Beckovy komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2022, s. 151. ISBN 978-80-7400-888-7.

3 STRUČNÝ EXKURZ DO HISTORIE SOUDNÍCH PŘÍSEDÍCÍCH NA NAŠEM ÚZEMÍ

3.1 Období: polovina 19. století až druhá světová válka

Historie soudnictví s laickým prvkem – soudních porot i přísedících v českých zemích sahá až do roku 1848, kdy bylo poprvé zmíněno v tzv. Pillersdorfově ústavě (dubnová ústava).¹⁵ Laický prvek se vyvinul jako institut, který měl zaručovat nezávislost, nestrannost soudního rozhodování a zvýšit důvěru běžných lidí v soudní aparát.¹⁶ Jeho vznik byl především ovlivněn politickou situací tehdejšího Rakouského císařství, jehož součástí byly i české země. Země fungovala na principu absolutistické formy vlády, od kterého se pak odvíjelo fungování státních úřadů, život běžných obyvatel a podobně. Do přijetí Pillersdorfovy ústavy se na exekuci moci podílel například kancléř Metternich. I kvůli němu se císařská, a tudíž prakticky veškerá moc, opírala o tajnou policii, cenzuru a plnou kontrolu nad veřejným životem. Důsledkem byl nejen strach lidí, ale také především nedůvěra ve státní aparát včetně dobové justice, která byla netransparentní a podřízená tehdejší moci.¹⁷ V důsledku docházelo, zejména v revolučním roce 1848, k nepřehlédnutelným nepokojům různých skupin obyvatel. Kvůli těmto nátlakům na zlepšení životních poměrů pak byla vydána Pillersdorfova ústava, která měla zlepšit i tehdejší soudy. K větším z opravdových změn v justici včetně obnovení laického prvku pak došlo po zrušení bachovského absolutismu a přijetí první neoktrojované ústavy – prosincové ústavy v roce 1867.¹⁸ Jedním z nejvýznamnějších projevů laického prvku tehdejší doby byly porotní soudy, které se v českých zemích uplatňovaly v oblasti trestního práva. Od revolučního roku 1848 pak prošla soudní soustava značným vývojem. Řada institutů přetrvala v různých podobách až do současnosti.¹⁹

V trestních věcech byla přítomnost laiků v porotách chápána jako jedna ze záruk nezávislého soudního rozhodování. Porotní soudy rozhodovaly v prvním stupni sborových soudů, scházely se každé tři měsíce. Každý porotní soud byl složen ze soudu a z poroty. Soud tvořil tříčlenný soudní sbor v čele s předsedou a porotu 12 členů – laiků v oblasti práva. Porota

¹⁵ VESELÝ, Jiří. Historický vývoj účasti laického prvku v soudnictví v českých zemích. [online], diplomová práce. Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity, 2020. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/fem97/Historicky_vyvoj_ucasti_laickeho_prvku_v_soudnictvi_v_ceskych_zemich.pdf. [cit. 2025-02-19].

¹⁶ PRINC, Michal. Soudnictví v českých zemích v letech 1848-1938. Praha: Nakladatelství Wolters Kluwer, 2015, s. 2. [cit. 2025-02-10].

¹⁷ ČORNEJ, Petr; ČORNEJOVÁ, Ivana; PARKAN, František a KUDRYS, Milan. In: Dějepis pro střední odborné školy - České a světové dějiny. 3. rozšířené vydání. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 2016, s. 142. ISBN 978-80-7235-580-8.

¹⁸ PECHLÁT, Přemysl. Právo 2000: podklady k přijímacím zkouškám na právnické fakulty. In: Právo 2000: podklady k přijímacím zkouškám na právnické fakulty. Třebíč: Radek Veselý, 1999, s. 87-88. ISBN 80-902473-9-3.

¹⁹ PRINC, Michal. Soudnictví v českých zemích v letech 1848-1938. Praha: Nakladatelství Wolters Kluwer, 2015, s. 2.

mohla dle zákona podávat návrhy na provedení jednotlivých důkazů a klást otázky. Co se týká otázky viny, zde bylo potřeba alespoň dvou třetin hlasů. Lidé byli do poroty vybíráni losem, museli funkci až na výjimky přijmout a za určitých podmínek měli pouze nárok na finanční náhradu za cestovné.²⁰

Laický prvek působil i v civilním soudnictví. Zde nepůsobily porotní soudy jako „početnější sbor laiků“, ale přisedící jako jednotlivci. Často se jednalo o tzv. odborné přisedící. Byly to osoby, které neměly vzdělání v oblasti práva, nicméně disponovaly praktickými zkušenostmi či vzděláním v jiné oblasti. Odborní přisedící nacházeli svá místa například u obchodních či horních soudů. V pravomoci obchodních soudů bylo například řešit obchody se státními papíry, akciemi a losy a podobně. Funkce odborných přisedících byla funkcí čestnou, a tedy neplacenou. „Nicméně měli právo na náhradu některých výdajů spojených s výkonem funkce. Funkční období přisedících bylo tříleté, s možností znovuzvolení.“²¹

Pro zdůraznění dobové důležitosti tohoto laického prvku v minulosti nám může situaci dokreslit i historická skutečnost, že při vyhlášení první světové války se rakouský císař rozhodl učinit dva státoprávní protidemokratické kroky, kdy byla uzavřena Říšská rada a zrušeny porotní soudy. Zatímco Říšskou radu obnovil v roce 1917 nový císař Karel, tak porotní soudy obnoveny nebyly. Poroty se totiž neslučovaly s mimořádným, v zásadě vojensko-autoritativním režimem konce monarchie. Soudci ani parlament tomuto režimu nevdali tak jako poroty.²²

Během období první republiky právní úprava organizace soudnictví v Československé republice navázala na právní úpravu Rakouska-Uherska, kdy byl recipován původní právní řád z roku 1873, který upravoval podmínky participace laiků na výkonu justice.²³

Přisedící působili v trestním soudnictví v rámci porot, a to při řízení v prvním stupni. Činnost porotních soudů však byla následně v období první republiky pozastavena.²⁴ V civilním řízení přisedící působili též, a to v různých specializovaných soudech. Byly například zvlášť zřízeny

²⁰ VERMACHOVÁ, Aneta. Přisedící v soudním řízení. [online], diplomová práce. Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity, 2016/2017. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/s4od1/Diplomova_prace_-_Prisedici_v_soudnim_rizeni.pdf. [cit. 2025-02-19].

²¹ VERMACHOVÁ, Aneta. Přisedící v soudním řízení. [online], diplomová práce. Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity, 2016/2017. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/s4od1/Diplomova_prace_-_Prisedici_v_soudnim_rizeni.pdf. [cit. 2025-02-19].

²² KOUDELKA, Zdeněk. Přisedící a právo na zákonného soudce. [online]. In: s. 3. Dostupné z: <https://is.muni.cz/repo/1365817/Prisedici.pdf>. [cit. 2025-02-13].

²³ VESELÝ, Jiří. Historický vývoj účasti laického prvku v soudnictví v českých zemích. [online], diplomová práce. Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity, 2020. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/fem97/Historicky_vyvoj_ucasti_laickeho_prvku_v_soudnictvi_v_ceskych_zemich.pdf. [cit. 2025-02-19].

²⁴ VESELÝ, Jiří. Historický vývoj účasti laického prvku v soudnictví v českých zemích. [online], diplomová práce. Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity, 2020. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/fem97/Historicky_vyvoj_ucasti_laickeho_prvku_v_soudnictvi_v_ceskych_zemich.pdf. [cit. 2025-02-19].

pracovní soudy, kde působili přísedící, které navrhovaly odborové organizace zaměstnanců a zaměstnavatelů. Počet přísedících u každého soudu se skládal z poloviny ze zaměstnanců a z poloviny ze zaměstnavatelů.²⁵ Pochopitelně během druhé světové války byly soudy včetně laického prvku obecně omezeny, snad až prakticky zrušeny, a přizpůsobeny totalitnímu režimu Adolfa Hitlera.

3.2 Poválečné období se zaměřením na období komunismu od roku 1948 do roku 1989

Důležitým milníkem v tomto období je únorový převrat z roku 1948. Komunistická strana Československa zajistila, aby byla moc dělnické třídy všestranně upevněna a posílena. Byl přijat tzv. zákon o zlidovění soudnictví.²⁶ Zákon zrušil porotní soudy a nově se laický prvek projevoval výhradně skrze tzv. soudce z lidu.

Na základě zákona o zlidovění soudnictví se stali soudci z lidu přísedícími ve všech instancích, tedy i u Nejvyššího soudu. Soudci z lidu byli začleněni jak v řízeních občanskoprávních, tak v trestních. Soudců z lidu bylo asi desetkrát více než soudců profesionálních, z toho tehdy zhruba 70 % soudců z lidu bylo členy KSČ. Všichni členové soudního senátu museli rozhodovat v souladu s ideologií komunistické strany. Institut soudce z lidu byl v podání zákona o zlidovění soudnictví pojmán jako občanská povinnost. Úřad šlo odmítnout jen pro závažné důvody. Opět zde nebyly finanční odměny za výkon funkce, jen například finanční náhrada za ušlou mzdu či cestu k soudu a zpět. Od šedesátých let pak ale postupně začali být laici v určité míře redukováni.²⁷

3.3 Období po roce 1989

Období po roce 1989 se logicky odlišovalo od předchozího režimu, což s sebou neslo změny nejen v soudnictví. Inspiraci k určení podoby institutu laického prvku pro zákonodárné politiky nepochybně přinesla zejména prvorepubliková úprava, do značné míry také rakousko-uherská organizace soudnictví.²⁸ Institut soudce z lidu byl znovu přejmenován na institut přísedícího. Přísedící působili u okresních soudů v senátech, které byly složeny ze

²⁵ VERMACHOVÁ, Aneta. Přísedící v soudním řízení. [online], diplomová práce. Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity, 2016/2017. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/s4od1/Diplomova_prace_-_Prisedici_v_soudnim_rizeni.pdf. [cit. 2025-02-19].

²⁶ Filmový zpravodaj 22/1979 Soudci z lidu. In: Youtube [online]. 01. 09. 2023 [cit. 2025-08-02]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=hD6oyZxtTnA>. Kanál uživatele Československý filmový týdeník.

²⁷ VESELÝ, Jiří. Historický vývoj účasti laického prvku v soudnictví v českých zemích. [online], diplomová práce. Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity, 2020. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/fem97/Historicky_vyvoj_ucasti_laickeho_prvku_v_soudnictvi_v_ceskych_zemich.pdf. [cit. 2025-02-19].

²⁸ VESELÝ, Jiří. Historický vývoj účasti laického prvku v soudnictví v českých zemích. [online], diplomová práce. Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity, 2020. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/fem97/Historicky_vyvoj_ucasti_laickeho_prvku_v_soudnictvi_v_ceskych_zemich.pdf. [cit. 2025-02-19].

dvou laiků a soudce. Krajský soud rozhodoval v senátech složených ze dvou soudců a tří přísedících, pokud rozhodoval jako soud prvního stupně v trestních věcech, a ze tří soudců v ostatních případech.

V devadesátých letech minulého století došlo k omezení působení laiků u okresních soudů, kdy prakticky v rámci civilního řízení působili již jen ve věcech pracovních. Poslední zásadní změnou v organizaci obecného soudnictví bylo přijetí zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích.²⁹ Od působení laických soudců v devadesátých letech dvacátého století se nicméně příliš neliší.³⁰

3.4 Výraznější pokusy o nové změny v institutu přísedících v moderní době (po poslední významné úpravě – přijetí zákona č. 6/2002 Sb.)

Jak bylo nastíněno na konci předchozí podkapitoly 3.3, poslední výrazná změna v institutu přísedících byla provedena v rámci poslední zásadní změny v organizaci soudnictví – přijetím zákona č. 6/2002 Sb.³¹ Tato právní úprava votantů pak prakticky přetrvávala až do novelizace tohoto zákona na podzim roku 2024. Nicméně netrvalo dlouho a otázka významu působení a samotné existence institutu soudních přísedících v české justici se opět dostávala do popředí zájmu a projevovala se vůle politiků a justice tehdejší působení laiků znovu projednávat a pozměnit dle potřeb tehdejší doby. Například již roku 2008 začalo tuto otázku řešit Ministerstvo spravedlnosti na základě doporučení z analýzy Krajského soudu v Hradci Králové. Tehdy byl návrh na ponechání laických soudců jen u krajských soudů. Navíc bylo například navrženo zpřísnit výběr přísedících či povinnost vzdělávání votantů, v právu či psychologii.³² Další snahy o omezení přísedících proběhly v roce 2010 Ministerstvem spravedlnosti v čele s Jiřím Pospíšilem za vlády Petra Nečase³³. Dále tehdejší ministrem spravedlnosti Robertem Pelikánem ve vládě Bohuslava Sobotky roku 2016, kdy dokonce uvažoval, že být přísedícím u soudu by mohlo být pro občany povinné, kdy by byli občané jmenováni do funkce náhodným výběrem ze seznamu voličů dle vzoru systému v USA.³⁴

²⁹ Zákon č. 99/1963 Sb. ve znění zákona č. 519/1991 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád a notářský řád, § 36a odst. 1. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer [cit. 23. 2. 2017].

³⁰ VESELÝ, Jiří. Historický vývoj účasti laického prvku v soudnictví v českých zemích. [online], diplomová práce. Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity, 2020. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/fem97/Historicky_vyvoj_ucasti_laickeho_prvku_v_soudnictvi_v_ceskych_zemich.pdf. [cit. 2025-02-19].

³¹ VERMACHOVÁ, Aneta. Přísedící v soudním řízení. [online], diplomová práce. Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity, 2016/2017. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/s4od1/Diplomova_prace_-_Prisedici_v_soudnim_rizeni.pdf. [cit. 2025-02-19].

³² Konec přísedících u okresních soudů? [online]. Ct24.ceskatelevize.cz. 2008. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/konec-prisedicich-u-okresnich-soudu-163088>. [cit. 2025-02-10].

³³ Pospíšil chce zrušit laiky u soudu. [online]. Ct24.ceskatelevize.cz. 2010. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/pospisil-chce-zrusit-laiky-u-soudu-211815>. [cit. 2025-02-10].

³⁴ Události 22. května 2016 Část: Soudní přísedící povinně. [online]. In: Ceskatelevize.cz. 2016. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1097181328-udalosti/216411000100522/cast/473104/>. [cit. 2025-02-10].

V roce 2019 za vlády Andreje Babiše se pak pokusilo o výraznější změnu v působení votantů Ministerstvo spravedlnosti v čele s Marií Benešovou. Ta navrhovala, aby laičtí soudci spolurozhodovali jen v kauzách úmyslných trestných činů, kde horní hranice trestní sazby činí nejméně deset let, s výjimkou trestných činů majetkových a hospodářských, kde by nově rovněž rozhodoval jen samotný soudce.³⁵ V lednu 2021 pak ale Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR souhlasila s názorem Senátu, který s původním návrhem ministryně Benešové nesouhlasil a vrátil ho Poslanecké sněmovně. Se Senátem souhlasila nakonec i Marie Benešová, která měla dříve k věci odlišný postoj.³⁶ Od této doby se votanti dočkali výrazné právní úpravy v rámci svého působení až schválením zákona č. 319/2024 Sb., kterému se bude práce podrobněji věnovat.

³⁵ Soudcovská unie kritizuje záměr Benešové na omezení laických přísedících u soudů. [online]. Ct24.ceskatelevize.cz. 2019. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/soudcovska-unie-kritizuje-zamer-benesove-na-omezeni-laickych-prisedicich-u-soudu-60550>. [cit. 2025-02-10].

³⁶ Přísedící u soudu zůstanou bez omezení, poslanci souhlasili s názorem senátorů. [online]. Ct24.ceskatelevize.cz. 2021. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/prisedici-u-soudu-zustanou-bez-omezeni-poslanci-souhlasili-s-nazorem-senatoru-34764>. [cit. 2025-02-10].

4 PŮSOBNÍ LAICKÉ VEŘEJNOSTI U SOUDŮ V JINÝCH VYBRANÝCH STÁTECH

4.1 Působení laického prvku v Evropě

Zapojení laického prvku do rozhodování soudu není jen výsadou českého právního řádu. Například v rámci Rady Evropy má přisedící 25 států ze 46. Koncept přisedících se ale často liší.³⁷ V určité podobě jsou přisedící zapojeni do rozhodování soudů například v Bulharsku, Francii, Chorvatsku, Německu, Polsku či Slovensku.³⁸ Například v Nizozemí mají přisedící právnické vzdělání, a sice zejména v civilním řízení. V Německu a Rakousku jsou přisedící v pracovněprávních sporech zásadně zástupci zaměstnanců a zaměstnavatelů.³⁹

4.2 Stručný exkurz a porovnání působení laického prvku s Německem a Rakouskem

Pro hlubší pochopení významu působení laických soudců jsem se rozhodl stručně shrnout jejich fungování ve dvou našich sousedních zemích – Německu a Rakousku. Tyto země jsou našemu právu velmi podobné, a to nejen z hlediska současného zakotvení právního řádu, ale i na základě podobného historického vývoje. Například rakouská právní kultura se vyvíjela ve stejném státním útvaru jako tehdejší české země, v habsburské monarchii.

Úvodem je nutné podotknout, že jak v Německu, tak v Rakousku je funkce přisedícího čestná a povinná. K té jsou například v Rakousku povolávání všichni občané od 25. roku života, a to až do svých 65 let. Funkce přisedícího zde občanům trvá dva roky, přičemž by zpravidla neměli zasedat déle než pět dní v roce. Tyto země mají společné i to, že za výkon funkce nemají laičtí soudci žádné zvláštní finanční ohodnocení, ale podobně jako v ČR jim náleží různé náhrady, které upravují místní předpisy. Občané jsou do funkce vybíráni s pomocí náhodného výběru vhodného kandidáta, vytvářením seznamů ve spolupráci s obcemi a zastupitelstvy. Následně se používá princip přiřazování přisedících k jednotlivým soudům,

³⁷ PASEKOVÁ, Eva. Přisedící začínají mít u soudů výrazně menší uplatnění. [online]. Ceska-justice.cz. 2025. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2025/01/prisedici-zacinaji-mit-u-soudu-vyrazne-mensi-uplatneni/>. [cit. 2025-02-05].

³⁸ VERMACHOVÁ, Aneta. Přisedící v soudním řízení. [online], diplomová práce. Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity, 2016/2017. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/s4od1/Diplomova_prace_-_Prisedici_v_soudnim_rizeni.pdf. [cit. 2025-02-19].

³⁹ PASEKOVÁ, Eva. Přisedící začínají mít u soudů výrazně menší uplatnění. [online]. Ceska-justice.cz. 2025. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2025/01/prisedici-zacinaji-mit-u-soudu-vyrazne-mensi-uplatneni/>. [cit. 2025-02-05].

a to losem během veřejného zasedání, podobně jako v USA⁴⁰, které práce stručně zmíní v následující kapitole.

Zapojování laiků do rozhodování v těchto zemích je ale na rozdíl od České republiky daleko širší a tím pádem i propracovanější. Nesoudí pouze v trestním řízení. V Rakousku navíc vedle přísedících fungují i poroty.⁴¹ V Německu pak fungují i zvláštní pracovní soudy. Přísedící jsou u pracovních soudů zapojeni ve všech instancích. Soudní senát se vždy skládá z jednoho soudce a dvou přísedících. V tomto ohledu je právní úprava v Německu stejná jako v České republice. V Německu je však jeden přísedící zástupcem zaměstnanců a jeden přísedící zástupcem zaměstnavatelů. Je zde navíc kladen často důraz, aby přísedící v tomto druhu řízení nebyl úplný laik. Každý z přísedících reprezentuje zájmy jedné skupiny účastníků pracovněprávních vztahů. V našem systému dle názoru většiny odborníků přísedící do novely rovněž zájmy zaměstnanců a zaměstnavatelů nehájili. Často se votanti spíše stavěli na stranu zaměstnanců.⁴² V Německu i Rakousku pak jsou zákonem určeny speciální podmínky pro povolávání přísedících. „Například v řízeních o trestných činech proti sexuální důstojnosti musejí být minimálně dva porotci nebo vždy jeden z přísedících stejného pohlaví jako obžalovaný a jeden jako poškozený. Dále v řízení proti mladistvému je vyžadována přítomnost jednoho přísedícího, anebo alespoň čtyř porotců, kteří pracují nebo v minulosti pracovali jako učitelé, vychovatelé či osoby pracující s mládeží.“⁴³

4.3 Stručný exkurz a porovnání působení laického prvku s USA

V této podkapitole práce ještě zmiňuje pro porovnání participaci laiků v soudních řízeních v USA, jelikož se už jen svým samotným právním systémem a právní tradicí výrazně liší.⁴⁴

V České republice je právní systém založen na kontinentálním právu, kde je hlavní role při rozhodování o právu svěřena profesionálním soudcům. Spojené státy mají právní systém založený na angloamerickém právu, ve kterém mají soudní přísedící, kteří tvoří soudní porotu, mnohem větší roli, a to zejména v trestních a civilních řízeních. Jde o jeden ze základních znaků angloamerického právního systému. Jedná se o skupinu naprosto běžných

⁴⁰ LAJSEK, Vladimír. [online]. Právník. 2019, roč. 2019, č. 11, s. 1041-1044. Dostupné z: https://www.ilaw.cas.cz/upload/web/files/pravnik/issues/2019/11/4.GLOSA_Lajsek_1031-1045_11_2019.pdf. [cit. 2025-02-13].

⁴¹ LAJSEK, Vladimír. [online]. Právník. 2019, roč. 2019, č. 11, s. 1041-1044. Dostupné z: https://www.ilaw.cas.cz/upload/web/files/pravnik/issues/2019/11/4.GLOSA_Lajsek_1031-1045_11_2019.pdf. [cit. 2025-02-13].

⁴² VERMACHOVÁ, Aneta. Přísedící v soudním řízení. [online], diplomová práce. Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity, 2016/2017. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/s4od1/Diplomova_prace_-_Prisedici_v_soudnim_rizeni.pdf. [cit. 2025-02-19].

⁴³ LAJSEK, Vladimír. [online]. Právník. 2019, roč. 2019, č. 11, s. 1041-1044. Dostupné z: https://www.ilaw.cas.cz/upload/web/files/pravnik/issues/2019/11/4.GLOSA_Lajsek_1031-1045_11_2019.pdf. [cit. 2025-02-13].

⁴⁴ VERMACHOVÁ, Aneta. Přísedící v soudním řízení. [online], diplomová práce. Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity, 2016/2017. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/s4od1/Diplomova_prace_-_Prisedici_v_soudnim_rizeni.pdf. [cit. 2025-02-19].

občanů, složenou většinou z 12 lidí, kteří se účastní soudního procesu a jejich hlas je v rozhodování o vině či nevině obžalovaného naprosto zásadní. Soudce totiž řídí proces a na závěr vyhláší verdikt poroty. Není to však tak jednoduché, protože společný verdikt musí být jednomyslný. V USA je to pro občany povinnost. Nemají zde nárok na žádné finanční odměny. Lidé jsou obvykle vybíráni náhodně z registru voličů nebo jiných veřejných seznamů, a pokud jsou vybráni, mohou být povoláni, aby sloužili jako porotci. Podmínkou k tomu stát se přísedícím je pak dosažení věku nejméně 30 let, svéprávnost a bezúhonnost.

Cílem tohoto systému je minimalizovat možnost zkorumpování soudce, a celý případ tak neleží jen na jedné osobě. Na druhou stranu je zde riziko, že v případě poroty složené z lehce ovlivnitelných lidí, které snadno přesvědčí schopný advokát s manipulativními schopnostmi, může poškozený účastník v soudním řízení soud snadno prohrát.⁴⁵ K tomu lze na závěr celé kapitoly obecně vznést i otázku na zamyšlení, nakolik aktivní je a jak moc svědomitě vykonává svoji funkci přísedícího či porotce člověk, kterému „nedobrovolné“ vybrání do funkce může doslova vadit a občanská povinnost při rozhodování o vině a trestu není osobně předmětem jeho zájmu. Pokud tedy má daný stát v legislativě zakotvenou funkci přísedícího jako občanskou povinnost, což bývá pro země s porotními soudy časté. Zřít se funkce navíc není v těchto zemích vždy jednoduché.

⁴⁵ MIKO, Martin. Soudní porota v USA: I uklízečka s automechanikem mohou rozhodnout o vaší vině či nevině. [online]. G.cz. 2021. Dostupné z: <https://g.cz/soudni-porota-v-usa-i-uklizicka-s-automechanikem-mohou-rozhodnout-o-vasi-vine-ci-nevine/>. [cit. 2024-12-20].

5 ROZBOR ZÁKONA Č. 319/2024 SB. SE ZAMĚŘENÍM NA ZMĚNY V INSTITUTU SOUDNÍCH PŘÍSEDÍCÍCH

5.1 Obecná charakteristika

Dne 30. 10. 2024 byl schválen a odeslán k publikaci ve Sbírce zákonů zákon č. 319/2024 Sb. Dne 1. 1. 2025 potom nabyl své účinnosti. Jedná se o zákon, kterým se mění zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. Zákon se týká zejména efektivity soudního řízení, administrativy soudů a soudních přísedících. A právě změnami v participaci přísedících se bude tato práce podrobněji zabývat.⁴⁶

5.2 Důvody změn v zapojování přísedících do soudních řízení na základě zákona č. 319/2024 Sb.

Obecně deklarovaným cílem novely bylo zefektivnit soudní rozhodování, na kterém se přísedící podílí.⁴⁷ Ministerstvo spravedlnosti jakožto předkladatel v důvodové zprávě uvedlo: „Zákonodárce sleduje potřebu vyhovět požadavkům aplikační praxe na omezení účasti laického prvku na co nejmenší množství případů, ale současně i legitimním požadavkům mezinárodního společenství a veřejnosti na zachování účasti laického prvku při rozhodování soudů v těch případech, kdy je to důvodné.“⁴⁸

Jak již vysvětluje důvodová zpráva zákona citovaná výše, provedení revize dosavadní právní úpravy institutu přísedících je vnímáno jako reakce na praktické problémy, které dosavadní právní úprava přináší a jež souvisí s problematikou praktického začleňování přísedících do rozhodování v soudních řízeních. Důvodů je hned několik.⁴⁹

⁴⁶ GLOGAR, Martin. Novela zákona o soudech a soudcích. [online]. Pravniprostor.cz. 2024. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/zmeny-v-legislative/vyslo-ve-sbirce-zakonu/novela-zakona-o-soudech-soudcich>. [cit. 2024-12-23].

⁴⁷ ŘEPKA, Vlastimil. Senát schválil návrh Ministerstva spravedlnosti na omezení přísedících. [online]. Msp.gov.cz. 2024. Dostupné z: <https://msp.gov.cz/web/msp/tiskove-zpravy/-/clanek/senat-schvalil-navrh-ministerstva-spravedlnosti-na-omezeni-prisedicich-kopirovat->. [cit. 2024-12-23].

⁴⁸ Vládní návrh: Zákon ze dne 2024, kterým se mění zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. [online]. Psp.cz. 2024. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=240149>. [cit. 2025-02-24].

⁴⁹ GLOGAR, Martin. Novela zákona o soudech a soudcích. [online]. Pravniprostor.cz. 2024. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/zmeny-v-legislative/vyslo-ve-sbirce-zakonu/novela-zakona-o-soudech-soudcich>. [cit. 2024-12-23].

V první řadě jde zejména o administrativní zátěž soudů a vysoké finanční náklady na řízení. Vláda argumentuje snižováním byrokracie. Očekává navíc asi osmimilionovou roční úsporu. S tím souvisí komplikace spojené se sestavováním soudního senátu tvořeného soudcem a přísedícími pro celé řízení před soudem a nepřiměřená délka soudních řízení. Přísedící právě čelí kritice, že jejich účast může zpomalovat soudní řízení. Pokud se byť jediný přísedící nedostaví, soudní řízení se nemůže konat. Navíc podle několika pracovníků soudů laici často nemají čas, omlouvají se a kvůli tomu se jednání musí odročovat, tedy hledat náhradní termíny, které výsledný rozsudek mohou značně oddálit. Těžko se často hledá i samotný náhradní termín pro odročení jednání, kdy se hůře sladí účastníci řízení, soudce a k tomu dva přísedící.⁵⁰

Potíž s častou neúčastí soudců z lidu na jednáních pro příklad potvrzuje i expertka na pracovní právo paní Randlová: „Přísedící by si měl uvědomit, že jeho role znamená odpovědnost a pokud tuto roli vezmu, nemohu například odjíždět na celé léto na chalupu, do lázní a podobně, ale musím být připraven ji plnit. Dlouhé nepřítomnosti přísedících přes léto soudy doslova ochromí a v pracovněprávních věcech se pak často nic neděje až do podzimu, kdy se přísedící vrátí z chalup a může se pokračovat,“ uvedla.⁵¹ Je zde tedy nedostatečná participace přísedících na samotném projednání a rozhodování v rámci řízení. I ty nejsledovanější soudní kauzy se dle různých lidí občas protahují kvůli tomu, že chybějí přísedící. Problematické v této souvislosti může také být, pokud okresní soud rozhodne, odvolací krajský soud toto rozhodnutí zruší a vrátí zpět okresnímu soudu, ale s ohledem na čtyřleté funkční období už přísedící u soudu nepůsobí. Soud opět musí rozhodovat v jiném složení.⁵²

Nynější přísedící dle statistik navíc stárnou a je jich málo. Většinou se jedná o důchodce, kteří již nemají trvalou práci. Často se i stává, že přísedící vyššího věku náhle vážně onemocní a opět dojde ke komplikaci a protahování řízení.

Z hlediska zvyšujícího se věku votantů jejich kritici tedy zároveň argumentují tím, že soudci z lidu neodrážejí názor veřejnosti, že jejich přítomnost tak nemá valný přínos. Libor Vávra ze Soudcovské unie omezení přísedících komentuje: „Čím dál častěji jsou přísedícími starobní důchodci, takže nezastupují průměr veřejnosti,“⁵³ uvedl pro iRozhlas. Pro mladší, zaměstnané

⁵⁰ SMOLAŘ, David. Zrušení soudních přísedících: další z vládních škrtnů na úkor pracujících. [online]. Denikreferendum.cz. 2024. Dostupné z: <https://denikreferendum.cz/clanek/36678-zruseni-soudnich-prisedicich-dalsi-z-vladnich-skrtnu-na-ukor-pracujicich>. [cit. 2024-12-23].

⁵¹ KOLÁŘOVÁ, Kateřina. Justici paralyzuje pasivita přísedících i jejich nedostatek. Problémem jsou i odměny. [online]. Lidovky.cz. 2019. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/byznys/justici-paralyzuje-pasivita-prisedicich-i-jejich-nedostatek-problemem-jsou-i-odmeny.A190405_091341_ln_byznys_pravo_ssu. [cit. 2024-12-24].

⁵² KOLÁŘOVÁ, Kateřina. Justici paralyzuje pasivita přísedících i jejich nedostatek. Problémem jsou i odměny. [online]. Lidovky.cz. 2019. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/byznys/justici-paralyzuje-pasivita-prisedicich-i-jejich-nedostatek-problemem-jsou-i-odmeny.A190405_091341_ln_byznys_pravo_ssu. [cit. 2024-12-24].

⁵³ VESELÁ, Marie. Konec laiků v taláru. Česko plánuje omezit soudce z lidu, přísedící zůstanou jen u závažných činů. [online]. iRozhlas.cz. 17. 6. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/soudci-z-lidu-laici-trestne-ciny-soudy_2306170953_afo. [cit. 2025-02-15].

lidi je ale výkon funkce přisedícího často problém. Zaměstnavatelé je neradi uvolňují, i když podle zákona musí.

Soudy do novely potřebovaly poměrně velké počty přisedících, ale sehnat dostatečný počet se mnohdy neobcházelo bez problémů. Například u Krajského soudu v Ostravě bylo v roce 2021 stanoveno, že na jednoho soudce připadá dvacet přisedících soudců. Jestliže tam pracuje dvanáct soudců, je třeba mít 250 přisedících. V některých krajích a okresech bývala situace kritická, někde byli už do shánění adeptů na tuto práci zapojeni i úředníci z obecních a krajských úřadů.⁵⁴ „Nedostatek přisedících řeší všechny soudy. My už jsme je před časem zkoušeli lákat i prostřednictvím kampaně. Měli jsme letáčky, oslovovali jsme různé kluby a spolky. Stále přemýšlíme, kde vhodné přisedící získat,“ podotkla pro web i60.cz Ladislava Šafránková.⁵⁵ Zákon do novely počítal i nyní počítá s účastí přisedících u soudu 20 dní do roka. Někde ale kvůli jejich nedostatku dříve museli například zasedat v podstatě každý týden.⁵⁶ Počty přisedících byly také nevyrovnané i v rámci krajů. „Nedochází tak k zajištění dostatečné diverzity osob vykonávajících funkci přisedících.“⁵⁷

S ohledem na zodpovědnost byla do roku 2024 práce dle široké veřejnosti navíc málo honorovaná. Jednalo se o nárok na paušální náhradu za výkon funkce 150 korun hrubého za jeden den jednání u soudu. Tato výše náhrady se přitom od roku 1996 nezměnila. I přes právo na neplacené volno v práci a náhradu za ušlý zisk ve výši průměrného výdělku při trvalém pracovním poměru zde není pro mladší generace s případným zájmem dostatečná motivace, která zkrátka nenastavuje ideální podmínky pro pravidelné souzení a zároveň výkon trvalého zaměstnání. Podle mnoha odborníků by ale bez výraznější redukce přisedících bylo zvýšení paušální náhrady pro stát nákladné, a i tak by funkce nebyla výrazně atraktivní.

V této souvislosti Ministerstvo spravedlnosti přislíbilo, že i díky osmimilionové úspoře, kterou přijatý zákon přinesl, schválí novou vyhlášku s platností od 16. 12. 2024 a účinností od 1. 1. 2025. Jedná se o vyhlášku č. 402/2024 Sb., kterou se mění vyhláška Ministerstva spravedlnosti České republiky č. 44/1992 Sb., o náhradách za vykonávání funkce přisedícího, ve znění vyhlášky č. 313/1995 Sb. Tato vyhláška totiž zvyšuje paušální náhradu za výkon

⁵⁴ HOFMANOVÁ, Vratislava. Soudy mají problém, chybí jim přisedící soudci. Práce, která nevyžaduje právní vzdělání, je vhodná pro mladé seniory. [online]. I60.cz. 2021. Dostupné z: <https://www.i60.cz/clanek/detail/27400/soudy-maji-problem-chybi-jim-prisedici-soudci-prace-ktera-nevyzaduje-pravni-vzdelani-je-vhodna-pro-mlade-seniory>. [cit. 2024-12-24].

⁵⁵ HOFMANOVÁ, Vratislava. Soudy mají problém, chybí jim přisedící soudci. Práce, která nevyžaduje právní vzdělání, je vhodná pro mladé seniory. [online]. I60.cz. 2021. Dostupné z: <https://www.i60.cz/clanek/detail/27400/soudy-maji-problem-chybi-jim-prisedici-soudci-prace-ktera-nevyzaduje-pravni-vzdelani-je-vhodna-pro-mlade-seniory>. [cit. 2024-12-24].

⁵⁶ Přisedících jako šafránu – laici nemají zájem soudit. [online]. Ct24.ceskatelevize.cz. 2014. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/prisedicich-jako-safranu-laici-nemaji-zajem-soudit-335572>. [cit. 2025-02-10].

⁵⁷ PASEKOVÁ, Eva. Pelikán v Bílé knize navrhuje zpřísnit kritéria pro přisedící. Na okresních soudech by je zrušil. [online]. Ceska-justice.cz. 2016. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2016/06/pelikan-v-bile-knize-navrhuje-zprisnit-kriteria-pro-prisedici-na-okresnich-soudech-by-je-zrusil/>. [cit. 2025-02-13].

funkce ze 150 korun na 500 korun za den. Vyhláška mění i náhradu za ušlý zisk. Přisedícím, kteří nejsou v pracovním poměru ani v poměru obdobném pracovnímu poměru, jsou však výdělečně činní, totiž dosud příslušela náhrada ušlého výdělku za dobu výkonu funkce přisedícího nebo jiných povinností spojených s touto funkcí v jimi prokázané výši. Bylo to nejvýše 80 Kč za hodinu nebo 680 Kč za den.

Nemohli-li přisedící prokázat výši ušlého výdělku předepsaným způsobem, měli nárok pouze na náhradu ušlého výdělku v částce 28 Kč za hodinu, maximálně 238 Kč za den. S novou vyhláškou dochází k valorizaci stropu náhrady na částku trojnásobku hodinové minimální mzdy za hodinu práce u soudu, tedy na maximum 24násobek hodinové minimální mzdy za den. Náhrada příjmu tedy bude v roce 2025 nově činit až 373,20 Kč za hodinu, až 2985,60 Kč za den. Pokud však přisedící neprokáže předepsaným způsobem výši ušlého zisku, ale prokáže, že je výdělečně činný, bude mít nárok na hodinovou minimální mzdu, nejvýše však za den na osminásobek hodinové minimální mzdy. Při neprokázání ušlého zisku tedy náleží přisedícímu v roce 2025 124,40 Kč na hodinu, nejvýše 995,20 Kč za den. Vedle toho mají přisedící nárok na cestovní náhrady, tedy mj. proplacení jízdenky na cestu k soudu a od soudu či určité stravné.⁵⁸

5.3 Institut soudních přisedících před novelou zákona

Přisedící se do změny legislativy účastnili jednání v trestních věcech u okresních soudů v prvním stupni, jestliže řešili zločin, u něhož je spodní hranice trestní sazby pět let a více. Před krajským soudem se soudního řízení votanti účastnili vždy, jestliže rozhodoval jako soud prvního stupně v trestních věcech. V občanském soudním řízení rozhodoval senát s účastí přisedících jen při řízení před okresním soudem v prvním stupni ve věcech pracovních.⁵⁹

5.4 Institut soudních přisedících po novele zákona

Se změnou legislativy došlo k výrazným změnám. Nově teď jsou laičtí soudci u okresních soudů ve všech řízeních úplně zrušeni. Votanti se již vůbec nepodílejí ani na rozhodování pracovních sporů, které se řadí do občanskoprávního řízení. U okresních soudů v řízeních zahájených po 1. 1. 2025 již tedy jedná a rozhoduje jen samosoudce.

Role dvou laických přisedících je omezena na krajské soudy při rozhodování v prvním stupni, kde budou řešit pouze zvlášť závažné zločiny. Jedná se tedy o úmyslné tresty trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let.

⁵⁸ ZILVAR, Tomáš. Přisedících, tzv. „soudců z lidu“, bude méně, ale budou v roce 2025 lépe odměňováni. Jaká je vlastně jejich úloha? [online]. Mesec.cz. 2025. Dostupné z: <https://www.mesec.cz/clanky/prisedicich-bude-mene-ale-budou-lepe-odmenovani-jaka-je-vlastne-jejich-uloha/>. [cit. 2025-02-05].

⁵⁹ PREUSS, Ondřej. Soudní přisedící aneb soudce z lidu: Vše, co vás zajímá. [online]. Dostupnyadvokat.cz. 2024. Dostupné z: <https://dostupnyadvokat.cz/blog/soudni-prisedici>. [cit. 2024-12-23].

Z jejich dosavadních kompetencí vypadla majetková a hospodářská trestná činnost.⁶⁰ To znamená, že přísedící již nyní spolurozhodují například o „vraždách, loupežích, těžkých ublížení na zdraví, znásilnění nebo zabití“.⁶¹ (Vždy v závislosti na závažnosti skutkové podstaty trestného činu). Výjimku tvoří vražda novorozeného dítěte matkou, která nespadá do kategorie zvláště závažných zločinů, ale přesto ji budou soudci z lidu také řešit.⁶²

Odliv přísedících bude ale postupný. Případy, v nichž totiž laici zasedali před účinností novely, ještě dokončí a funkce jim zanikne až pravomocným skončením všech řízení, které začali.⁶³

5.5 Kladné ohlasy schváleného zákona č. 319/2024 Sb. u veřejnosti

Na základě analýz několika odborných, zpravodajských a jiných webových článků nebo rozhovorů lze obecně říct, že v otázce omezení činnosti laických přísedících se výrazná část odborné veřejnosti shoduje s důvodovou zprávou schváleného zákona č. 319/2024 Sb. Dle Soudcovské unie ČR pak s novelou zákona souhlasí většina soudců. Pro tuto změnu se vyslovil i předseda Unie Libor Vávra. Řekl tak s odvoláním, že by bylo možné systém zefektivnit jen s vynaložením značného množství peněz. Upozornil na to, že současná podoba institutu přísedících už vůbec nenaplněovala původní zamýšlené poslání, tedy aby při rozhodování soudu zastupovali většinovou společnost.⁶⁴

Dle některých dostupných webových článků ale s omezením laických soudců souhlasí i lidé bez právního vzdělání jako přísedící, kteří souhlasí s úplným zrušením u okresních a obvodních soudů, a to hlavně ve prospěch zjednodušení a urychlení soudních řízení. Důležité je ale podotknout, že dosud nebyl proveden žádný výzkum či dotazníkové šetření, které by věrohodně odrážely názory laické veřejnosti – běžných lidí.

Od změny legislativy si její příznivci slibují výraznější redukci průtahů a odročování jednání v případech nedostavení přísedícího. Panují zde názory, že dojde ke snížení byrokracie

⁶⁰ Zákon č. 319/2024 Sb. [online]. E-sbirka.cz. Dostupné z: <https://www.e-sbirka.cz/sb/2024/319?zalozka=text>. [cit. 2025-02-09]. A dále viz PASEKOVÁ, Eva. Přísedící začínají mít u soudů výrazně menší uplatnění. [online]. Ceska-justice.cz. 2025. Dostupné z: https://www.ceska-justice.cz/2025/01/prisedici-zacinaji-mit-u-soudu-vyrazne-mensi-uplatneni/#google_vignette. [cit. 2025-01-07].

⁶¹ Úplné znění zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Vydání: desáté. Edice kapesních zákonů. Praha: Armex Publishing, 2019. ISBN 978-80-87451-64-9.

⁶² Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), § 14 odst. 2. [online]. E-sbirka.cz. Dostupné z: <https://www.e-sbirka.cz/sb/1961/141/2024-07-01?zalozka=text>. [cit. 2025-02-17].

⁶³ PASEKOVÁ, Eva. Přísedící začínají mít u soudů výrazně menší uplatnění. [online]. Ceska-justice.cz. 2025. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2025/01/prisedici-zacinaji-mit-u-soudu-vyrazne-mensi-uplatneni/>. [cit. 2025-02-05].

⁶⁴ PASEKOVÁ, Eva. Přísedící začínají mít u soudů výrazně menší uplatnění. [online]. Ceska-justice.cz. 2025. Dostupné z: https://www.ceska-justice.cz/2025/01/prisedici-zacinaji-mit-u-soudu-vyrazne-mensi-uplatneni/#google_vignette. [cit. 2025-01-07].

a administrativní záležitosti se tak v justici urychlí.⁶⁵ „Jedná se o zjednodušení některých procesních postupů soudů. Jako příklad mohu zmínit to, že v případě, dojde-li z nějakých nenadálých důvodů ke změně v obsazení senátu, kde přisedící zasedají například z důvodu nějaké zdravotní indispozice nebo toho, že dotyčnému přisedícímu už skončí jeho mandát, zpravidla se musí celá trestní kauza před soudem opakovat a takových komplikací procesního charakteru by bylo možno zmínit celou řadu,“⁶⁶ řekl pro Český rozhlas předseda Krajského soudu v Ostravě Petr Novák. Pokud by totiž přisedícího musel nahradit jiný přisedící, mohl by si obžalovaný říct o opakování všech výsledků i důkazů, a rozsudek tak podstatně oddálit. I takové situace můžou obžalovaní využít ve svůj prospěch a v minulosti k takovým pokusům opravdu došlo.⁶⁷

Opět lze také připomenout problém s časovou neslučitelností výkonu funkce s trvalým zaměstnáním. Podle současného ministra spravedlnosti Pavla Blažka mají být zaměstnanci v práci, a ne se podílet na výkonu státní moci, ať už jako přisedící či jinak. Blažek přiznává, že má zaměstnavatel povinnost poskytnout zaměstnanci pracovní volno k výkonu funkce přisedícího, ale „zaměstnavatel není nadšený, když mu jeho pracovník pět dnů v týdnu sedí u hlavního líčení a podobně.“⁶⁸ Je opravdu zjevné, že účast dosavadních soudců z lidu vytrhovala tyto soudce z pracovního procesu. V tržním hospodářství, kdy dochází v podnicích k omezování počtu pracovníků, pak musí zaměstnavatel počítat s plným vytížením všech pracovníků.⁶⁹

Zrušení přisedících v pracovněprávních sporech pak odborníci uvítali nejen kvůli vyšší náročnosti případů, ale i z důvodu ve prospěch zaměstnavatelů. „Málokdy je přisedící podnikatel, v naprosté většině jsou přisedící zaměstnanci. Tím je podnikatel, který se soudí,

⁶⁵ Hospodářské případy jsou sofistikované a odborné. Přisedící potřebujeme u posuzování násilí, říká soudce. [online]. IRozhlas.cz. 2024. Dostupné z: https://www.irozhlaz.cz/zpravy-domov/hospodarske-pripady-jsou-sofistikovane-a-odborne-prisedici-potrebujeme-u_2410221038_ava. [cit. 2025-01-07].

⁶⁶ Hospodářské případy jsou sofistikované a odborné. Přisedící potřebujeme u posuzování násilí, říká soudce. [online]. IRozhlas.cz. 2024. Dostupné z: https://www.irozhlaz.cz/zpravy-domov/hospodarske-pripady-jsou-sofistikovane-a-odborne-prisedici-potrebujeme-u_2410221038_ava. [cit. 2025-01-07].

⁶⁷ Přisedící u soudu zůstanou bez omezení, poslanci souhlasili s názorem senátorů. [online]. Ct24.ceskatelevize.cz. 2021. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/prisedici-u-soudu-zustanou-bez-omezeni-poslanci-souhlasili-s-nazorem-senatoru-34764>. [cit. 2025-02-10].

⁶⁸ SMOLÁŘ, David. Zrušení soudních přisedících: další z vládních škrtnů na úkor pracujících. [online]. Denikreferendum.cz. 2024. Dostupné z: <https://denikreferendum.cz/clanek/36678-zruseni-soudnich-prisedicich-dalsi-z-vladnich-skrtnu-na-ukor-pracujicich>. [cit. 2025-01-07].

⁶⁹ SMOLÁŘ, David. Zrušení soudních přisedících: další z vládních škrtnů na úkor pracujících. [online]. Denikreferendum.cz. 2024. Dostupné z: <https://denikreferendum.cz/clanek/36678-zruseni-soudnich-prisedicich-dalsi-z-vladnich-skrtnu-na-ukor-pracujicich>. [cit. 2025-01-07].

v oslabeném postavení,⁷⁰ podotkl ministr Blažek. Pracovní spory navíc dle odhadů dlouhodobě tvoří jen zhruba dvacetinu agendy okresních soudů.⁷¹

Důležité je také zmínit část veřejnosti, která se sice shoduje ve výrazném omezení přísedících, ale na druhou stranu souhlasí s jejich minimálním zachováním u posuzování závažných trestních případů, ke kterým mají lidé dle většiny analyzovaných odborníků nejbližší a nejlépe zde uplatní svůj neprofesionální pohled na věc. Zároveň ale tito experti podotýkají, že obecně vzrůstá počet trestních případů, které jsou komplikované a tím vyžadují větší znalost práva. Považují tak za správné výraznou redukci působení přísedících i v trestních případech.⁷²

V rozhovoru pro ČT předseda Soudcovské unie ČR Libor Vávra k problému řekl: „Nechci mluvit o přísedících negativně, protože to jsou většinou skvělí lidé a je s nimi radost spolupracovat. Nicméně když se podíváme na tu zvlášť závažnou trestnou činnost, tak prudce stoupá procento zejména ekonomické sofistikované kriminality a paradoxně nestoupá nebo dokonce lehce klesá ta kriminalita násilná, sexuální a tak dále. To znamená vlastně, že vzrůstá tlak na vysokou odbornost při rozhodování, protože to není jenom otázka trestního práva. To je i otázka jiných druhů práva, ze kterých vlastně ta trestná činnost přichází, a tady podle mého názoru skutečně ten laický prvek začíná být problém.“⁷³ Podotkl ale, že například u násilné a sexuální činnosti jsou votanti namísto, protože tam hlubší znalost práva není podle něj tolik podstatná.⁷⁴

Na závěr této podkapitoly je dobré podotknout, že velká část lidí pak vítá nejenom změnu zákona. Byla by i pro úplné zrušení institutu soudních přísedících. Soudce z lidu většinou považují za jakýsi přežitek minulosti, který již v současném demokratickém státě nemá význam. Přísedící jsou během hlavního líčení i při vytváření rozsudku dle spousty lidí pasivní, a nemají tak pro justici prakticky žádný přínos. „Neshledávám žádné relevantní důvody, proč zachovávat stávající nastavení. Ve své advokátní praxi jsem se nesetkal se situacemi, kdy bych dokázal ocenit přidanou hodnotu laických přísedících,”⁷⁵ uvedl pro ČTK bývalý ministr pro legislativu Michal Šalomoun. Podobný názor má dle zjištění dlouhodobě

⁷⁰ SMOLAŘ, David. Zrušení soudních přísedících: další z vládních škrtnů na úkor pracujících. [online]. Denikreferendum.cz. 2024. Dostupné z: <https://denikreferendum.cz/clanek/36678-zruseni-soudnich-prisedicich-dalsi-z-vladnich-skrtnu-na-ukor-pracujicich>. [cit. 2025-01-07].

⁷¹ TOP 09 navrhuje u občanských sporů zrušit soudní přísedící. [online]. Ct24.ceskatelevize.cz. 2015. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/top-09-navrhuje-u-obcanskych-sporu-zrusit-soudni-prisedici-127111>. [cit. 2025-02-10].

⁷² Zachovat laické přísedící je dle Vávry otázka ryze politická. Je to žádoucí, míní Říha. [online]. Ct24.ceskatelevize.cz. 2024. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/zachovat-laicke-prisedici-je-dle-vavry-otazka-ryze-politicka-je-to-zadouci-mini-riha-352670>. [cit. 2025-01-07].

⁷³ Zachovat laické přísedící je dle Vávry otázka ryze politická. Je to žádoucí, míní Říha. [online]. Ct24.ceskatelevize.cz. 2024. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/zachovat-laicke-prisedici-je-dle-vavry-otazka-ryze-politicka-je-to-zadouci-mini-riha-352670>. [cit. 2025-01-07].

⁷⁴ Zachovat laické přísedící je dle Vávry otázka ryze politická. Je to žádoucí, míní Říha. [online]. Ct24.ceskatelevize.cz. 2024. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/zachovat-laicke-prisedici-je-dle-vavry-otazka-ryze-politicka-je-to-zadouci-mini-riha-352670>. [cit. 2025-01-07].

⁷⁵ ČTK: Pavel vetoval novelu, která by omezila přísedící v rozhodování soudů. [online]. Vlada.gov.cz. 2024. Dostupné z: <https://vlada.gov.cz/scripts/detail.php?id=215157&tmplid=50>. [cit. 2025-01-07].

řada soudů, například Krajský soud v Plzni, Hradci Králové, Městský soud v Praze a podobně. Nejen tímto problémem také argumentovala za minulé vlády Andreje Babiše Marie Benešová, právnička a tehdejší ministryně spravedlnosti.⁷⁶

Pro doplnění tvrzení výše lze uvést konkrétní příklad z hlediska vytváření rozsudku. Stanislav Boháček, bývalý student Právnické fakulty Univerzity Karlovy, a bývalý přisedící říká: „Budu vycházet z vlastní zkušenosti, když uvedu, že naprosto běžně je přisedícím sděleno, že pokud s předsedou senátu a jeho názorem nesouhlasí, mají rozsudek napsat sami. Mnozí, zejména starší přisedící, se tohoto zaleknou a z obav, že by rozsudek napsat nezvládli, se podvolí názoru soudce – profesionála, s nímž se však často hodnotově neshodují.“⁷⁷ „Je otázkou, nakolik pak má takový neposlušný přisedící šanci na své znovuzvolení, popřípadě na obsazení do dalšího senátu, když podmínkou jeho kandidatury je i vyjádření předsedy soudu,“⁷⁸ dodal v této souvislosti na portálu ceska-justice.cz advokát Adam Černý.

Pokud navážu na citát advokáta Černého a v kontextu na jeho výrok „neposlušný“ přisedící výše, je důležité také zmínit tzv. zásadu zákonného soudce a s tím spojenou „zásadu zákonného přisedícího“ při přidělování votantů u soudů. Stručně k zásadě zákonného soudce: V právním státě tato zásada představuje jednu z několika důležitých záruk vymezujících postavení soudní moci a významnou systémovou pojistku zaručující nezkorumpovanost justice. Upevňuje soudcovskou nezávislost a představuje pro každého účastníka řízení záruku, že k rozhodnutí jeho věci jsou povolávány soudy a soudci na základě předem daných procesních pravidel (například je určen soud dle tzv. místní, věcné a funkční příslušnosti a soudci podle rozvrhu práce) tak, aby byla zachována zásada pevného přidělování soudní agendy a aby se předešlo domněnkám o možném účelovém dosazení, podjatosti či nadržování některé ze stran.⁷⁹

Lze mít za to, že rozvrhy práce soudů ve vztahu k soudcům výše uvedené zásady respektují. Mezi odborníky se ale vedou již dlouho diskuse o pochybnostech spojených s fungováním této zásady ve vztahu k přidělování přisedícího. Těmito problémy se už dokonce v praxi zabývalo několik soudních rozhodnutí. Podle nich jsou rozvrhy práce ve vztahu k přisedícím napříč soudy řešeny různorodě. Často totiž podrobná pravidla jejich přiřazování blíže neurčují. Při přidělování přisedících se například přihlíží k časovým možnostem jednotlivých

⁷⁶ PASEKOVÁ, Eva. Pelikán v Bílé knize navrhuje zpřísnit kritéria pro přisedící. Na okresních soudech by je zrušil. [online]. Ceska-justice.cz. 2016. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2016/06/pelikan-v-bile-knize-navrhuje-zprisnit-kriteria-pro-prisedici-na-okresnich-soudech-by-je-zrusil/>. [cit. 2025-02-13].

⁷⁷ BOHAČEK, Stanislav. Najdou zaměstnanci u soudu ještě zastání? [online]. Pravniprostor.cz. 2024. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/najdou-zamestnanci-u-soudu-jeste-zastani>. [cit. 2025-01-07].

⁷⁸ ČERNÝ, Adam. Proč nezavést porotní systém? Příliš mnoho otázek k přisedícím v českém soudnictví. [online]. Ceska-justice.cz. 2014. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2014/11/proc-nezavest-porotni-system-prilis-mnogo-otazek-k-prisedicim-v-ceskem-soudnictvi/>. [cit. 2025-01-15].

⁷⁹ LAJSEK, Vladimír. Přisedící a zásada zákonného soudce v českém právním řádu. [online]. Pravniprostor.cz. 2021. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/prisedici-zasada-zakonneho-soudce-v-ceskem-pravnim-radu>. [cit. 2025-02-13].

přisedících, k zdravotnímu stavu, k době zbývajících do konce funkčního období a podobně.⁸⁰ V praxi bývala stanovena například jedna skupina pro civilní řízení a druhá pro trestní. Jindy jsou přisedící rozčleněni do skupin a přiřazeni pro celá soudní oddělení. Konkrétního přisedícího pro určitou věc si pak vybírá až předseda senátu z celé stanovené skupiny. Za takových podmínek může mít předseda senátu tendenci si vybírat přisedící, jež mu „nečiní potíže“. Takové, kteří nejsou konfliktní a přikloní se k jeho názoru. Přisedícího, s nímž podobné zkušenosti nemá, si příště třeba nevybere. Naopak se zase může přisedící z obav, aby byl obsazen pro jinou věc i příště, raději klonit k názoru profesionálního soudce. Nadto zcela volná pravidla dokonce umožňují přisedící v průběhu jednotlivých roků měnit. To pak bylo možné zejména v civilním řízení. Soudci v takovém případě stačí po změně obsazení senátu pouze na začátku dalšího jednání sdělit obsah přednesů a provedených důkazů.⁸¹

5.6 Záporné ohlasy schváleného zákona č. 319/2024 Sb. u veřejnosti

V první řadě se spousta lidí odvolává na to, že jednání o omezení laického prvku je ve skutečnosti spíše politická záležitost a nebyla s odborníky, i přes výjezdy ministra spravedlnosti Pavla Blažka k soudům a podobně, dostatečně prodiskutována. Jako jeden ze svých hlavních argumentů to při kritice novely používal i prezident ČR Petr Pavel, který poprvé zhruba rok a půl od svého zvolení využil práva veta a vrátil zákon Parlamentu ČR. Podle Pavla by stálo za zvážení, zda systém laických přisedících nezlepšit, než jej tak výrazně omezit.⁸² „Domnívám se, že přijetí tak důležitých změn v soudnictví měla předcházet podrobná politická debata, tak aby předloha měla větší oporu i v hlasech opozice,“⁸³ dodal prezident. „Přijatou úpravu považuji za nekoncepční, nedostatečně a nepřesvědčivě odůvodněnou a v kontextu evropské právní kultury za krajně neobvyklou,“ poznamenal dále Pavel. Nedostatky současné právní úpravy se podle něj po plánované redukci počtu přisedících vyřeší pouze okrajově.⁸⁴

Jedny z hlavních argumentů odporujících novele namítají, že výraznou redukcí laických soudců patrně dojde ke snížení důvěry občanů ve spravedlivou justici a ke snížení právní

⁸⁰ Okresní soud v Novém Jičíně: Rozvrhová práce pro rok 2016. [online]. Msp.gov.cz. 2016. Dostupné z: <https://msp.gov.cz/documents/d/okresni-soud-v-novem-jicine/rp-2016-vcetne-dopluku-c-1-2-3-4-5>. [cit. 2025-02-13].

⁸¹ LAJSEK, Vladimír. [online]. Právník. 2019, roč. 2019, č. 11, s. 1041-1044. Dostupné z: https://www.ilaw.cas.cz/upload/web/files/pravnik/issues/2019/11/4.GLOSA_Lajsek_1031-1045_11_2019.pdf. [cit. 2025-02-13].

⁸² ČTK: Pavel vetoval novelu, která by omezila přisedící v rozhodování soudů. [online]. Vlada.gov.cz. 2024. Dostupné z: <https://vlada.gov.cz/scripts/detail.php?id=215157&tmplid=50>. [cit. 2025-01-07].

⁸³ ČTK: Pavel vetoval novelu, která by omezila přisedící v rozhodování soudů. [online]. Vlada.gov.cz. 2024. Dostupné z: <https://vlada.gov.cz/scripts/detail.php?id=215157&tmplid=50>. [cit. 2025-01-07].

⁸⁴ ČTK: Pavel vetoval novelu, která by omezila přisedící v rozhodování soudů. [online]. Vlada.gov.cz. 2024. Dostupné z: <https://vlada.gov.cz/scripts/detail.php?id=215157&tmplid=50>. [cit. 2025-01-07].

jistoty občanů.⁸⁵ Lidé namítají, že právě to byl první důvod pro zavedení institutu přísedících v revolučním roce 1848 – zaručit nezávislost a nestrannost soudního rozhodování.⁸⁶

Prezident Soudcovské unie Libor Vávra promluvil o „drtivé většině soudců“, která údajně rovněž usiluje o omezení nebo odstranění laického prvku ze soudnictví. „Odhlédnuto od okolnosti, že ani Soudcovská unie nezastupuje většinu soudců, v otázce přísedících žádné přesvědčivě většinové stanovisko mezi soudci nikdy nevzniklo. Soudní moc totiž čelí především nebezpečí, že podlehne snaze zbavovat se projednávaných věcí co nejméně pracným způsobem, odosobněné rutinně a jednostrannému pohledu odtrženému od vnější skutečnosti. Že v něm honba za co nejlepšími výsledky v soudním výkaznictví převáží nad skutečnou rozhodovací činností a že propadne vytváření vnitřních mocenských skupin a jejich vzájemným sporům namísto plnění své role v dělbě veřejné moci“⁸⁷, napsal v kontextu pro portál ceska-justice.cz soudce Okresního soudu v Kolíně Marek Jäger.

Podle bývalého předsedy Krajského soudu v Praze Ljubomíra Drápala se Ministerstvo spravedlnosti „v důvodové zprávě ani nesnaží vysvětlit, proč by měl být opuštěn podíl laických přísedících na rozhodování soudů v pracovněprávních sporech a proč v EU jsou přísedící pokládáni za přínos pro fungování soudnictví a u nás za přítěž“.⁸⁸

Odpůrci novely také říkají, že velká část lidí považuje přísedící za „výtvor“ minulého režimu, který se začal uplatňovat až po komunistickém převratu v naší zemi v roce 1948. Nicméně jak i tato práce zmiňuje, tradice laických soudců sahá až do roku 1848. Odůvodnění novely považují kritici za nedostatečné, nerespektující historii občanského a laického prvku v soudnictví, například při vzniku trestních porot a trestních senátů. „V této souvislosti se poukazuje na nám blízké právní kultury, především německou a francouzskou právní oblast, kde mají zastoupení laiků na soudním rozhodování a je pro to celá řada dobrých důvodů,“⁸⁹ reagoval expert Říha.

Podobně odborně reagoval i již zmíněný Krajský soud v Praze, jenž byl proti zrušení přísedících v pracovněprávních sporech. Poukazoval na to, že v Evropské unii je jejich účast v těchto řízeních naprosto běžná, v Německu a Rakousku dokonce i v řízeních odvolacích.

⁸⁵ Omezení účasti přísedících u soudů. [online]. Cíkr.cz. 2024. Dostupné z: <https://www.cikr.cz/omezeni-ucasti-prisedicich-u-soudu/>. [cit. 2025-02-09].

⁸⁶ PRINC, Michal. Soudnictví v českých zemích v letech 1848-1938. Praha: Nakladatelství Wolters Kluwer, 2015, s. 1.

⁸⁷ JÄGER, Marek. Přísedící ještě jednou. [online]. Www.ceska-justice.cz. 2024. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/nazory/prisedici-jeste-jednou/>. [cit. 2025-01-07].

⁸⁸ SMOLAŘ, David. Zrušení soudních přísedících: další z vládních škrtů na úkor pracujících. [online]. Denikreferendum.cz. 2024. Dostupné z: <https://denikreferendum.cz/clanek/36678-zruseni-soudnich-prisedicich-dalsi-z-vladnich-skrtu-na-ukor-pracujicich>. [cit. 2025-01-07].

⁸⁹ Zachovat laické přísedící je dle Vávry otázka ryze politická. Je to žádoucí, míní Říha. [online]. Ct24.ceskatelevize.cz. 2024. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/zachovat-laicke-prisedici-jedle-vavry-otazka-ryze-politicka-je-to-zadouci-mini-riha-352670>. [cit. 2025-01-07].

Dle Soudu dojde jen ke zvýšení nebezpečí dalšího zhoršení úrovně projednávání a rozhodování pracovních věcí.⁹⁰

Kritici novely dále obviňují stát, že neudělal nic pro to, aby funkce přisedícího byla atraktivnější a měli o ni zájem i mladší ročníky z různých oborů. Státu vytýkají, že lidem nezajišťuje vždy vhodné primární podmínky pro nenáročný výkon funkce a neřeší záležitosti, které dle jejich slov fungují pouze „v zákoně“, ale v praxi bývá realita někdy jiná. Lze zmínit například i méně nápadné věci, jako je poměrně byrokratické vyplácení náhrad na některých soudech nebo komplikace s náhradami cestovních výdajů, které se přisedicím poskytují podle zákoníku práce. V praxi to znamená, že přisedící má právo na náhradu jízdních výdajů za použití hromadného dopravního prostředku dálkové přepravy a taxislužby. Pokud použije jiný dopravní prostředek (včetně silničního motorového vozidla), náleží mu náhrada jízdních výdajů ve výši odpovídající ceně jízdného za hromadný dopravní prostředek. Náhrada za použití silničního motorového vozidla a náhrada výdajů za spotřebované pohonné hmoty však přisedicím náleží pouze v případě, pokud použije silniční motorové vozidlo na žádost soudu. Problém nastává, když se soudy dle některých odborníků a přisedicích často potýkají s legitimními žádostmi přisedicích o použití vlastního motorového vozidla pro dopravu k soudu, a sice zejména z míst, kde použití prostředků hromadné dopravy je složité a pro přisedícího znamená velkou časovou ztrátu. V takových případech potom vyvstává otázka, kdo ze strany soudu žádá přisedícího ve smyslu § 157 odstavce 3 zákoníku práce o použití vlastního dopravního prostředku a v jakých případech je tato žádost namístě.⁹¹

Lidé v institutu přisedicích často nevidí žádný praktický problém. Stát kritizují, že političtí představitelé země identifikovali nějaký problém a místo řešení zkrátka institut výrazně omezili. „Místo hledání řešení si soudci vymohli na ministrovi nutnost změny. K tomu se přidaly i ostatní právnické profese, hlavně advokáti na různých sociálních sítích. Převzali podobné argumenty, jaké používá ministerstvo nebo soudy. Některé jsou úsměvné až směšné. Příkladem je nemoc přisedícího. Zřejmě si ji na rozdíl od soudce, státního zástupce, advokáta, obžalovaného či svědka nemůže dovolit,“⁹² napsal pro portál ceska-justice.cz přisedící u Krajského soudu v Brně Jakub Šlégl.

⁹⁰ Plán na zrušení přisedicích vstoupil do další fáze, část justice nesouhlasí. [online]. Advokatnidenik.cz. 2023. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2023/11/27/plan-na-zruseni-prisedicich-vstoupil-do-dalsi-faze-cast-justice-nesouhlasi/>. [cit. 2025-01-08].

⁹¹ ZEMANOVÁ, Daniela. Zákon o soudech, soudcích, přisedicích a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích): komentář. Beckovy komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2022, s. 153. ISBN 978-80-7400-888-7. A dále viz Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, § 157. [online]. App.beckonline.cz. Dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mrqga3f6mrwgixhazrrgu3s2njs&refSource=text>. [cit. 2025-02-24].

⁹² ŠLÉGL, Jakub. Není jediný důvod omezovat účast občanů na soudním rozhodování. [online]. Advokatnidenik.cz. 2024. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/nazory/neni-jediny-duvod-omezovat-ucast-obcanu-na-soudnim-rozhodovani/>. [cit. 2025-01-08].

Jedním z dalších argumentů, který příznivci novely používají, je nevzdělanost, kdy laici nemohou rozumět složitým právním věcem. Oponenti ale namítají, že funkce přisedícího není v odbornosti. Například některá státní zastupitelství a soudy žádaly širší zachování laického prvku s argumentem, že soudci mohou být odtrženi od reality všedního dne. Hovoří se o ochraně před zapouzdřením justice, před profesní slepotou.⁹³ Vrchní státní zastupitelství v Praze upozornilo, že výkon funkce soudce významně omezuje i sociální kontakty, kdy je soudci zapovězen sociální kontakt s určitým segmentem populace, přestože o osobách z tohoto segmentu pak rozhoduje.⁹⁴ Právní expert Jiří Říha v této záležitosti poukázal na osobní životní zkušenosti, „selský rozum“ laických soudců a jejich význam kontroly profesionálních soudců.⁹⁵ „Soudce profesionál, pokud hovoříme o smíšených senátech, musí svoje stanovisko obhájit primárně před těmi přisedícími, kteří jsou laici a kteří ho mohou přehlasovat. Teprve potom může vystoupit před veřejností a bude se mu snáz odůvodňovat to, s čím dokázal přesvědčit i ty přisedící,“⁹⁶ domnívá se Říha. Obdobný názor vyjádřilo například i Městské státní zastupitelství v Praze.

I díky této kontrole se soudci spíše vyvarují rozsudků „šablonovitě“ vynesených jen na základě daných právních norem. K tomu se váže i námitka vznesená advokátem Jiřím Polanským: „Šance dosáhnout dnes změny názoru na stíhaný skutek v odvolacím řízení je velmi malá, neboť se často objevuje argumentace odvolacích soudů, že nemohou zasahovat do zjištění soudu I. stupně,“⁹⁷ píše pro web chrenektomankotrba.cz.

Dle vyjádření několika laických soudců navíc velmi často votanti dokážou vnímat polehčující či přitěžující okolnosti jinak než soudce. Dokážou se více vcítit do chování obžalovaného a v rámci hlavního líčení si všímají jiných věcí než předseda senátu.⁹⁸ „Zatímco předseda senátu jednání řídí, přisedící poslouchají, pozorují, dělají si svůj názor a mnohdy přijdou s něčím, co předsedovi hodně pomůže. Třeba si všimnou, že když obžalovaný dělá určitý

⁹³ Zachovat laické přisedící je dle Vávry otázka ryze politická. Je to žádoucí, míní Říha. [online].

Ct24.ceskatelevize.cz. 2024. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/zachovat-laicke-prisedici-je-dle-vavry-otazka-ryze-politicka-je-to-zadouci-mini-riha-352670>. [cit. 2025-01-07]

⁹⁴ ŠLÉGL, Jakub. Není jediný důvod omezovat účast občanů na soudním rozhodování. [online].

Advokatnidenik.cz. 2024. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/nazory/neni-jediny-duvod-omezovat-ucast-obcanu-na-soudnim-rozhodovani/>. [cit. 2025-01-08].

⁹⁵ Zachovat laické přisedící je dle Vávry otázka ryze politická. Je to žádoucí, míní Říha. [online].

Ct24.ceskatelevize.cz. 2024. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/zachovat-laicke-prisedici-je-dle-vavry-otazka-ryze-politicka-je-to-zadouci-mini-riha-352670>. [cit. 2025-01-07]

⁹⁶ Zachovat laické přisedící je dle Vávry otázka ryze politická. Je to žádoucí, míní Říha. [online].

Ct24.ceskatelevize.cz. 2024. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/zachovat-laicke-prisedici-je-dle-vavry-otazka-ryze-politicka-je-to-zadouci-mini-riha-352670>. [cit. 2025-01-07].

⁹⁷ POLANSKÝ, Jiří. Nerušme přisedící u trestních soudů. [online]. Chrenektomankotrba.cz. 2024. Dostupné z: <https://www.chrenektomankotrba.cz/clanky/nerusme-prisedici-u-trestnich-soudu>. [cit. 2025-01-08].

⁹⁸ ŠLÉGL, Jakub. Není jediný důvod omezovat účast občanů na soudním rozhodování. [online].

Advokatnidenik.cz. 2024. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/nazory/neni-jediny-duvod-omezovat-ucast-obcanu-na-soudnim-rozhodovani/>. [cit. 2025-01-08].

pohyb nebo nějaký výraz v obličeji, je to pokaždé, když lže,⁹⁹ napsal přisedící u Krajského soudu v Brně Jakub Šlégl na webu ceska-justice.cz.

„Institut laických přisedících není součástí právního řádu v kontinentálním i angloamerickém právu jen tak. Jedná se o důležité propojení mezi justicí a tzv. normálním životem. Vedle kontroly soudní moci občany, která má ústavněprávní rovinu, jsou přisedící schopni do rozhodování soudu přinést cenný úhel pohledu, kterého soudce, ať už sebevíce erudovaný, není schopen,¹⁰⁰ upozornil roku 2019 v České televizi trestní soudce a zároveň tehdy viceprezident Soudcovské unie Petr Černý. Úloha přisedících spočívá dle soudce zejména ve zjišťování „skutkového stavu projednávané věci“. „Správně vybraní a dobře pracující přisedící jsou vedle účinné pomoci ve své odbornosti schopni zachytit a následně předsedovi senátu reprodukovat nonverbální projevy osob v jednací síni v okamžiku, kdy předseda senátu upřel svou pozornost na spis nebo na jinou osobu v jednací síni a těchto nonverbálních projevů si nemohl všimnout,¹⁰¹ zdůraznil soudce a zmínil, že tato skutečnost může ovlivnit závěr, nakolik je určitý důkaz věrohodný.

Soudkyně Krajského soudu v Liberci Eva Drahotová v souvislosti pro liberecky.denik.cz řekla, že často přisedící mohou případu pomoci svojí prostou znalostí lokality.¹⁰² „Trestní řízení pro ně často bývá i technicky zajímavé, zejména v části znaleckého zkoumání v oborech, jako je daktyloskopie, biomechanika nebo soudní lékařství,¹⁰³ doplnila Drahotová.

I těmito několika tvrzeními výše se mnozí přisedící dle několika článků hájí a odmítají, že by byli v soudním řízení pasivní. „Já už chodím k soudu dvacet let, takže nějaké zkušenosti mám a k rozhodnutí kolikrát přispějeme,“ hájila kdysi funkci v České televizi (dále jen „ČT“) jedna z takových přisedících Květa Vlčková. „Důležité je, že my s těmi předsedy senátů hovoříme o přestávkách, probíráme ten případ,“ dodává také pro ČT bývalý přisedící Miroslav Krejčí.

Jedním z dalších výrazných argumentů pro redukci votantů je zefektivnění justice. Ta nicméně dle odpůrců nestojí na přisedících, ale trápí ji stejně jako jiné státní instituce

⁹⁹ ŠLÉGL, Jakub. Není jediný důvod omezovat účast občanů na soudním rozhodování. [online].

Advokatnidenik.cz. 2024. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/nazory/neni-jediny-duvod-omezovat-ucast-obcanu-na-soudnim-rozhodovani/>. [cit. 2025-01-08].

¹⁰⁰ Soudcovská unie kritizuje záměr Benešové na omezení laických přisedících u soudů. [online].

Ct24.ceskatelevize.cz. 2019. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/soudcovska-unie-kritizuje-zamer-benesove-na-omezeni-laickych-prisedicich-u-soudu-60550>. [cit. 2025-02-10].

¹⁰¹ Soudcovská unie kritizuje záměr Benešové na omezení laických přisedících u soudů. [online].

Ct24.ceskatelevize.cz. 2019. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/soudcovska-unie-kritizuje-zamer-benesove-na-omezeni-laickych-prisedicich-u-soudu-60550>. [cit. 2025-02-10].

¹⁰² LOUDA, Jiří. Krajskému soudu chybí přisedící. Zájem je malý, důvodem jsou mizerné peníze. [online].

Liberecky.denik.cz. 2022. Dostupné z: https://liberecky.denik.cz/zpravy_region/krajsky-soud-prisedici-volna-mista-2022011.html. [cit. 2025-01-10].

¹⁰³ LOUDA, Jiří. Krajskému soudu chybí přisedící. Zájem je malý, důvodem jsou mizerné peníze. [online].

Liberecky.denik.cz. 2022. Dostupné z: https://liberecky.denik.cz/zpravy_region/krajsky-soud-prisedici-volna-mista-2022011.html. [cit. 2025-01-10].

problémy, které se zatím nepodařilo vyřešit. Jedním z hlavních bodů je digitalizace justice. Například spis je stále na papíře, proto spisy cestují mezi soudy.¹⁰⁴ „Bohatě stačí přesun spisu k Vrchnímu soudu z důvodu stížnosti proti usnesení o námitce podjatosti a následná námitka advokáta a rozhodování Nejvyššího soudu ČR o určení místní příslušnosti a máte zdržení hned na několik měsíců,“¹⁰⁵ komentoval problematiku přisedící u Krajského soudu v Brně Jakub Šlégl pro medium.cz.

¹⁰⁴ ŠLÉGL, Jakub. Zrušení institutu přisedícího u soudů. [online]. Chrenektomankotrba.cz. 2024. Dostupné z: <https://medium.seznam.cz/clanek/jakub-slegl-zruseni-institutu-prisediciho-u-soudu-39120>. [cit. 2025-01-08].

¹⁰⁵ ŠLÉGL, Jakub. Zrušení institutu přisedícího u soudů. [online]. Chrenektomankotrba.cz. 2024. Dostupné z: <https://medium.seznam.cz/clanek/jakub-slegl-zruseni-institutu-prisediciho-u-soudu-39120>. [cit. 2025-01-08].

6 PRAKTICKÁ – VÝZKUMNÁ ČÁST

6.1 Seznámení s výzkumnou částí

Praktická část práce navazuje na teoretické poznatky výše, přičemž by měla splnit několik cílů. Zprostředkovává tři kvalitativní výzkumy s justičními pracovníky různých funkcí, které mají umožnit hlubší pochopení fungování soudních přisedících v české justici a sdílet zkušenosti, cenné subjektivní pohledy tázaných osob na zmiňovanou změnu legislativy týkající se votantů. Pro komplexnost a větší objektivnost byl výzkum realizován se soudní přisedící z okresního soudu, která představuje zkušený laický prvek. Dále byl výzkum proveden se soudcem – profesionálem, jenž zastupuje naopak odbornou veřejnost a bude ve výsledku spíše protiváhou názorů votanta. Jako poslední byl proveden výzkum se státním zástupcem, který byl vybrán podobně jako soudce za odbornou veřejnost. Důležitý rozdíl je ale v tom, že se má k celé věci stavět více nestranně a s nadhledem, a to zejména vzhledem k tomu, že se sice také přímo účastní soudního řízení (hlavního líčení), ale jako jediný z trojice tázaných osob není v tomto jednání člen soudního senátu. Dále je úkolem výzkumů reagovat na kladné a záporné ohlasy veřejnosti k řešené věci z teoretické části. Výzkumná část má být přínosná pro možnost podrobněji rozebrat některé otázky problematiky přisedících. Díky podrobné analýze získaných poznatků může tato práce přinést i nové informace, které nebyly zmíněny v teoretické části. Výzkumy budou analyzovány, komparovány mezi sebou a poté i s vybranými body z teoretické části a bude vyvozen určitý závěr.

Jeden účastník byl osloven telefonicky, dva prostřednictvím své emailové adresy. Sběr odpovědí probíhal písemnou formou, kdy byl každému účastníku poslán soubor otázek, ve kterém na otázky písemně odpověděli. Poté jsem se s každým účastníkem výzkumu ještě spojil osobně prostřednictvím telefonického hovoru, při němž byl prostor pro ujasnění případných nejasností a případné doplnění odpovědí z tázané strany. Všechny tři osoby byly velmi ochotné. Soudce a státní zástupce neměli až na soudní přisedící potřebu, aby byli v rámci zveřejňování svých odpovědí anonymizováni.

Vzhledem k rozsahu souboru otázek výzkumů a diverzitě funkcí účastníků v justici zde není možné napsat výčet všech otázek. Výzkum byl rozdělen na dvě části. V první části šlo zejména o stručné seznámení se s dotazovanou osobou, úvodní sdílení osobních zkušeností s prací s laickými soudci či s působením jako soudce z lidu přímo z pohledu jejich konkrétního povolání. Dále zde jde o představení obecného názoru na působení votantů v ČR a poté na související novelu zákona. V závislosti na funkci dotazovaných je tato část výzkumů vždy z větší části odlišná. Druhá část již byla pro všechny stejná. Je o představení jednotlivých zásadních důvodů změn řešené legislativy, dále představení vybraných kladných a záporných ohlasů odborné i laické veřejnosti na omezení přisedících. Tato představování jednotlivých bodů jsou pak často doplňována přímými citacemi názorů různých lidí z teoretické části práce. Úkolem dotazovaných pak bylo ke každému očíslovanému bodu

napsat reakci, zda s danou věcí, tvrzením souhlasí či ne, a reakci odůvodnit, případně věc doplnit. Respondenti neměli zpřístupněné odpovědi ostatních dotazovaných.

Nejprve budou provedeny analýzy jednotlivých výpovědí tázaných osob z první části výzkumů. Následně se práce bude zabývat druhou částí se společnými otázkami, kde budou zmíněny reakce, s kterými se účastníci seznámili a následně na ně reagovali. V této části už v každém bodu budou výpovědi všech tří osob dohromady a budou navzájem komparovány. Nakonec budou výpovědi osob celkově shrnuty v závěru výzkumné části.

6.2 Analýza 1. části kvalitativních výzkumů

6.2.1 Soudní přísedící

Jako první provedu analýzu výpovědí soudní přísedící z Okresního soudu v Liberci. Jedná se o ženu ve věku 82 let, která je poživatelkou starobního důchodu. Její bývalé zaměstnání bylo technik – strojař. Funkci votanta vykonává od podzimu roku 2019, a to vždy v trestním řízení. S kolegyněmi z univerzity třetího věku se tak rozhodly jako pro novou životní výzvu. Výkon funkce přísedící považuje za čest a zodpovědnost vůči státu celkově.

Dosud chodila soudit zhruba čtyřikrát až pětkrát do měsíce. Délka jednoho řízení v jednom dni, když soudí, je zhruba 1 až 2 hodiny. Celkově mezi přečtením obžaloby a vynesení rozsudku se standardně koná 5 a více hlavních líčení. Jejím maximem pak bylo sedm hlavních líčení v rámci jednoho řízení. Po změně legislativy, která ruší votanty u okresních soudů, její působení skončí. Zatím ale není jasné kdy přesně, jelikož ještě v současnosti musí v původním senátu dořešit případy, u nichž zasedala před účinností novely.

Institut laického prvku považuje pro náš právní řád za významný. K novele má spíše negativní postoj. Je toho názoru, že se laici měli na okresních soudech zachovat bez výrazných změn, a to nejspíš i v pracovněprávních sporech. Své tvrzení odůvodnila potřebou záruky laického posouzení řešené situace vůči účastníkům soudního řízení. Argumentuje i ze své zkušenosti, že justice s nimi podle ní funguje celkem dobře. Osobně přísedící cítí, že její působení má určitý vliv na vynesení rozsudek. S výkonem funkce neměla nikdy velký problém. „Celkově jsem s postavením člena senátu byla obeznámena při skládání slibu,“ zmínila. V rámci přípravy si vždy důkladně přečte obžalobu, s obsahem spisu ji její předsedkyně vždy seznámí. Přísedící jen doplňuje, že je práce někdy psychicky náročná. „Díky častému kontaktu s dosud nepoznanou stránkou společnosti mám pocit, že ve městě není bezpečno, což jsem si kdysi vůbec nepřipouštěla,“ napsala.

6.2.2 Soudce

Druhý kvalitativní výzkum byl proveden se soudcem Mgr. Petrem Hočkem, který je zároveň předsedou Okresního soudu v Liberci. Soudcem byl jmenován v roce 1996. Dříve působil v trestním řízení. V současné době soudí v civilním řízení.

I když nyní soudí jako samosoudce a s přísedícími tak v rámci soudního řízení nepřichází přímo do kontaktu, tak s nimi má zkušenosti z dřívější doby. Navíc se denně jako předseda soudu setkává s kolegy – soudci, kteří v senátu s laiky do účinnosti novely předsedali a stále u neukončených řízení započatých před účinností novely předsedají.

K působení votantů v justici má jasný negativní postoj. „*Je to institut značně reliktní, ke zrušení mělo dojít již dávno, poslední úprava byl jakýsi kočkopes potom, kdy po sametové revoluci došlo k snížení účasti přísedících,*“ dodal. Většina soudců má na Okresním soudu v Liberci, ale i mimo něj, dle jeho slov podobný názor. „*Obávám se, že tento institut je, potažmo byl, většinou profesionálních soudců vnímám ne snad jako nutné zlo, to by byla silná slova, ale řekněme velmi rezervovaně. Už jen proto, že i přísedící může někdy onemocnět. Když se to stane bezprostředně před jednáním soudu, je to problém, protože zvláště v trestních řízeních je požadavek na stejné obsazení senátu, takže když přísedící ochoří v průběhu soudního řízení, musí se hlavní líčení odročovat na jiný termín,*“ sdělil.

Novelu zákona přinášející omezení přísedících tak velmi vítá. „*Není to líto nikomu*“, napsal. V kontextu podotýká, že těch „senátních věcí“ v trestním řízení, ve kterých votanti spolurozhodovali, není zase tolik, a i pracovněprávní věci, kde byli přísedící v civilním řízení, netvoří rozhodně vysoké procento věcí.

6.2.3 Státní zástupce

Jako poslední byl proveden kvalitativní výzkum s Mgr. Jakubem Skořepou, státním zástupcem z Okresního státního zastupitelství ve Žďáře nad Sázavou. Funkci státního zástupce vykonává od roku 2022. V prostředí justice se ale pohybuje již od roku 2014. Dříve působil například jako asistent soudce, poté byl právní čekatel.

S přísedícími se ve své funkci běžně setkával a stále setkává, než přísedící dořeší všechny případy zahájené před účinností novely, a to především v průběhu hlavního líčení.

Již dlouhou dobu se ale domnívá, že rozhodovat o vině a trestu by měly pouze zkušené osoby s právním vzděláním schopné garantovat spravedlivý a zákonný postup tohoto procesu. „*Laický prvek dle mého názoru již v dnešní době nemá v tomto procesu svoje místo ani odůvodnění,*“ zmínil. V této souvislosti hlavně poukazuje na složitost celého procesu. Od prvotního posouzení, shromažďování informací o spáchání trestného činu a pachateli, který provádí policejní orgán. Dále přes podání obžaloby, garanci zákonného postupu státním zástupcem až po soud a rozhodnutí o samotné vině a trestu. „*... Z výše uvedeného je zřejmé, že jde o poměrně složitý proces, kterého se minimálně v posledních dvou krocích mohou účastnit pouze osoby s právním vzděláním a určitou dosaženou praxí (státní zástupci a soudci),*“ napsal zástupce.

Novelu zákona o soudních přísedících tak vítá a podobně jako dotazovaný soudce doplňuje, že měla změna přijít již mnohem dříve, nejlépe aby byl tento institut v českém soudnictví zrušen úplně. „*Rozhodně z pohledu trestního řízení soudního se jedná o krok správným*

směrem k moderní justici 21. století,“ dodal. Na jeho práci nebude mít zrušení votantů u okresních soudů prakticky žádný vliv.

6.3 Analýza 2. části kvalitativních výzkumů

6.3.1 Vyjádření respondentů kvalitativních výzkumů k reakcím veřejnosti na nejzásadnější důvody schválení zákona č. 319/2024 Sb.

Snížení administrativní zátěže soudů a s tím spojené nepřiměřené délky jednání

Dle soudní přisedící votanti nejsou hlavní příčinou vyšší zátěže soudů a problémů s protahováním jednání. V senátu, ve kterém působí, se dle ní rozhodně neodročuje kvůli absencím přisedících. Například píše: *„Řízení se zbytečně protahují kvůli tomu, že procesní předpisy umožňují obhájcům prakticky neomezené důkazní návrhy...“* Před prvním nástupem do funkce nečekala, že by se soudní řízení „tak dlouho táhla“. Napsala, že důvody jsou i nedostavení se předvolaných nebo svědků.

Soudce a státní zástupce ale vidí situaci opačně než přisedící. Podrobnější názor soudce byl popsán výše v rámci první výzkumné části.

Problém s nedostatkem laiků a jejich shánění

Přisedící říká, že to je otázka správy soudů, ale připouští, že to někdy mohl být problém zájemce o funkci shánět.

Soudce zde naprosto souhlasí. K novele zákona v souvislosti dodal: *“Pro vedení soudu to znamená o jednu starost méně – hledat přisedící a zajišťovat v součinnosti s příslušnými městskými úřady jejich jmenování.“* Tuto věc vnímal jako velkou zátěž.

Státní zástupce nemohl na základě svých vědomostí posoudit.

Zvyšující se věk votantů a tím nezastupování průměru veřejnosti a časté řešení výpadků laiků, například ze zdravotních důvodů (Zhruba třetina přisedících je přes 70 let.)

Přisedící si není vědoma, že by byl věk velkou indispozicí. S vyšším věkem si spojuje „větší moudrost a životní zkušenosti.“

Soudce a státní zástupce s tvrzením vyjádřili souhlas. Často se podle obou dotazovaných jedná o osoby ve starobním důchodu. Státní zástupce jen doplnil, že nejen že v několika případech byli laici příčinou odročení jednání, například ze zmínovaných zdravotních důvodů. *„Hrozila i situace, že pokud by se nemohli již započatého hlavního líčení dále účastnit, muselo by se celé opakovat, což s sebou nese výrazné prodloužení soudního řízení, ale rovněž například i nutnost vyslechnout svědky, často oběti trestných činů, pro které je mnohdy samotná účast u soudu velmi stresující a ponižující, nechtějí se s pachatelem znovu osobně setkat,“* upozornil.

Výrazné omezení přisedících pro získání osmimilionové úspory, které prostřednictvím nové vyhlášky půjdou také na zlepšení institutu laického prvku. Například zvýší paušální náhradu za výkon funkce ze 150 na 500 Kč hrubého za den jednání.

Přisedící kvůli nedostatečným vědomostem nedokázala odpovědět. Zdůraznila ale, že s kolegyněmi nesoudí pro finanční odměny.

Dle soudce jsou v této souvislosti finance zcela zástupný problém. „...*Tedy ona úspora, 8 milionů je ve státním rozpočtu stejně jako kapka, když ne v moři, tak ve vaně,*“ dále komentoval.

Z pohledu státního zástupce je jakákoliv úspora v rámci soudnictví vzhledem k aktuálnímu stavu financování justice a platů v administrativě vítána. Domnívá se, že nízké finanční odměny přisedících jsou jednou z hlavních příčin malého zájmu o tuto funkci. Na druhou stranu napsal: „*Rovněž si osobně ani nemyslím, že uvedené zvýšení odměny by bylo motivační k výkonu této funkce, zejména pak u mladší generace.*“

6.3.2 Vyjádření respondentů k reakcím veřejnosti na kladné ohlasy přijatého zákona

Zrušení přisedících v pracovněprávních sporech jednak kvůli vyšší náročnosti případů, ale i z důvodu ve prospěch zaměstnavatelů, kteří prakticky nemají v laickém institutu zastoupení.

Přisedící sice tyto spory nesoudí, ale má za to, že i zde byl laický prvek aspoň trochu užitečný. Státní zástupce s ohledem na svou malou informovanost a zkušenosti tuto otázku vynechal.

Dle soudce zde laici soudit neměli už hned po pádu minulého totalitního režimu. „*Přisedící je málokdy i zaměstnancem v pracovním poměru v klasické firmě, vesměs pracují ve veřejném sektoru. Že by tedy zde přisedící představovali jakousi třídní nerovnost a znevýhodnění pro kapitalisty před soudem je úsměvné... Za socialismu problém s uvolňováním lidí v podniku k soudům nebyl, ale v současné společnosti málo firem plesá, pokud jim X dní v měsíci někdo chybí, protože sedí u soudu. Vlastně vyjma důchodců toto mohli dělat jen pracovníci státních a veřejných institucí. Ze soukromého, chceme-li výrobního sektoru, sem nechodil přisedat prakticky nikdo,*“ píše.

Omezení votantů kvůli obecné nevzdělanosti, kdy laici nemohou rozumět složitým právním věcem. Experti podotýkají, že obecně vzrůstá počet trestních případů, které jsou komplikované, a tím vyžadují větší znalost práva. Považují tak za správné výraznou redukci působení přisedících i v trestních případech.

Přisedící zde vyjadřuje nesouhlas. „*Před jednotlivým hlavním líčením nám předsedkyně senátu sdělí, co je předmětem věci. Je pravda, že před prvním jednáním máme k dispozici*

obžalobu, neznáme ale třeba obsah důkazů,“ podotkla přisedící. Zároveň ale zmínila ochotu soudkyně s laickými kolegy spolupracovat a případné nejasnosti jim vždy vysvětlit. „*Na běžných okresních soudech se projednávají především věci v podstatě běžné kriminality, z běžného života, kterým není těžké rozumět,*“ dodala.

Soudce se s votantem ale opět rozchází. Zejména změnou procesních předpisů se i na okresní soudy v trestních věcech začaly dostávat složitější věci, kde je dle soudce opravdu přínos laiků minimální. „*Dříve se soudilo vykrádání chat a chalup, sklepů, aut, taková ta opravdu obecná kriminalita, která je dnes už víceméně okrajovou,*“ reagoval.

Státní zástupce pak souhlasí s vyjádřením soudce. Trestní řízení je podle něj komplikované a tato náročnost se bude nadále zvyšovat. Pro konkrétní příklad zmínil vzrůstající kybernetickou kriminalitu. „*Potřebujeme odborníky (specializované policisty, státní zástupce a soudce), kteří se budou touto kriminalitou zabývat a „udrží“ krok s pachateli,*“ doplnil.

Soudce z lidu jako jakýsi „přežitek minulosti“, který již v současném demokratickém státě nemá význam. Přisedící jsou během hlavního líčení i při vytváření rozsudku pasivní a nemají tak prakticky žádný přínos. Pro doplnění tvrzení v předchozí větě lze uvést konkrétní příklad – poznatek z hlediska vytváření rozsudku. Stanislav Boháčik z Právnické fakulty Karlovy univerzity, bývalý přisedící, říká: „Budu vycházet z vlastní zkušenosti, když uvedu, že naprosto běžně je přisedícím sděleno, že pokud s předsedou senátu a jeho názorem nesouhlasí, mají rozsudek napsat sami. Mnozí, zejména starší přisedící se tohoto zaleknou a z obav, že by rozsudek napsat nezvládli, se podvolí názoru soudce – profesionála, s nímž se však často hodnotově neshodují.“¹⁰⁶ „Je otázkou, nakolik pak má takový neposlušný přisedící šanci na své znovuzvolení, popřípadě na obsazení do dalšího senátu, když podmínkou jeho kandidatury je i vyjádření předsedy soudu,“ dodal v této souvislosti na portálu ceska-justice.cz advokát Adam Černý.¹⁰⁷

Soudce souhlasí, považuje institut přisedících za bezvýznamný a „značně reliktní“. „*Je to komunistickým režimem zprofanovaný přežitek, který u nás občané prostě nevnímají jako něco, co by je oslovovalo.*“ S doplňující citací advokáta pana Boháčika a advokáta Černého ale nesouhlasí. Pro nedostatek votantů odmítl msty přisedícím, kteří nesouhlasí s názory profesionála. „*K těm výhrůžkám ze strany předsedy senátu, že si napíše někdo z nich rozsudek, pokud ho laici přehlasují – je právem předsedy senátu pověřit kteréhokoli člena senátu vypracováním rozhodnutí. Sice se to samozřejmě týká především rozhodování na vyšších soudech, kde jsou v senátu jen profesionálové, ale není to vyloučeno ani na okresních*

¹⁰⁶ BOHÁČÍK, Stanislav. Najdou zaměstnanci u soudu ještě zastání? [online]. Pravniprostor.cz. 2024. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/najdou-zamestnanci-u-soudu-jeste-zastani>. [cit. 2025-01-07].

¹⁰⁷ ČERNÝ, Adam. Proč nezavést porotní systém? Příliš mnoho otázek k přisedícím v českém soudnictví. [online]. Ceska-justice.cz. 2014. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2014/11/proc-nezavest-porotni-system-prilis-mnogo-otazek-k-prisedicim-v-ceskem-soudnictvi/>. [cit. 2025-01-15].

soudech. Navíc, pokud by byl předseda přehlasován, je pak velmi obtížné napsat rozsudek, s kterým nesouhlasí a patřičně jej odůvodnit," dodal soudce.

S pasivitou laických soudců během celého řízení souhlasí i státní zástupce. „Byť jde v mnoha případech o osoby s právním vzděláním, což je samozřejmě vítáno, tak z praxe nemám pocit, že by se na samotném rozhodování podíleli,“ poznamenal. Při výslechu obžalovaného nebo svědka dle zástupce v drtivé většině případů votanti nepokládají žádné dotazy, nejsou aktivní při vedení hlavního líčení a celé řízení tak nakonec řídí soudce z povolání, který nakonec i vyhotovuje konečné znění a odůvodnění rozsudku.

V této oblasti dotazovaná přisedící odmítla minimální přínos přisedících při jednání. Sdělila, že sice nepokládá otázky, ale za to vždy sleduje neverbální komunikaci. Během sestavování rozsudku pak s profesionálem diskutuje a často předkládá s kolegyní své návrhy předsedkyni senátu na výši trestu. Podrobnější názor přisedící je popsán v práci níže.

Nakonec je nicméně důležité zmínit shodu všech tří respondentů kvalitativního výzkumu v tom, že situace, kdy by laici přehlasovali profesionála, v praxi vůbec nenastávají. Soudce konstatoval, že když s laiky soudil, tak tato situace snad nikdy nenastala. Přisedící pak s jistotou potvrdila, že v jejím senátu se to nikdy nestalo a nezná ani kolegyně odjinud, které by předsedu senátu přehlasovaly a poté by například samy musely vytvářet rozsudek. Podobně odpověděl i státní zástupce.

Redukce laických soudců pro zefektivnění justice a urychlení soudních řízení

Zde se v zásadě všichni tři respondenti výzkumů shodují v jedné věci. K argumentu výše mají spíše nesouhlasné stanovisko.

Přisedící nesouhlasí s argumentem vůbec, své tvrzení v podstatě odůvodnila již v práci výše. Votanti dle ní nejsou důvodem nízké efektivity našeho soudnictví.

Soudce má za to, že se redukcí votantů justice může zefektivnit, ale že v tomto případě je spíše zásadní problém s digitalizací justice. Tento problém kritizoval v teoretické části práce například přisedící u Krajského soudu v Brně Jakub Šlégl pro medium.cz. Jeho slova soudce potvrdil a dodal, že se problémy s digitalizací, tím vyšší administrativní byrokracií v dohledné době rozhodně nevyřeší. „...nejsou kompatibilní ani PC systémy mezi okresními a krajskými soudy,“ dodal.

„Přisedící tu byli, a ještě pár měsíců u okresních soudů budou, ale z mého pohledu až na výjimky neměli na průběh a rychlost hlavního líčení vliv. Justici trápí daleko větší problémy,“ připustil také státní zástupce. Kromě problémů s digitalizací zmínil například nízké platy administrativních pracovníků, které by stát měl řešit. „To ale neznamená, že by zrušení přisedících nebyl krok správným směrem,“ k věci připomněl.

6.3.3 Vyjádření respondentů k reakcím na záporné ohlasy veřejnosti na přijatý zákon

Nedostatečné projednání nově schváleného zákona. Spousta lidí se odvolává na to, že jednání o omezení laického prvku je navíc ve skutečnosti věc spíše politická. Tuto věc v teoretické části kritizoval například okresní soudce Marek Jäger z Okresního soudu v Kolíně. Ten se navíc obává: „Soudní moc totiž čelí především nebezpečí, že podlehne snaze zbavovat se projednávaných věcí co nejméně pracným způsobem, odosobněné rutíně a jednostrannému pohledu odtrženému od vnější skutečnosti. Že v něm honba za co nejlepšími výsledky v soudním výkaznictví převáží nad skutečnou rozhodovací činností a že propadne vytváření vnitřních mocenských skupin a jejich vzájemným sporům namísto plnění své role v dělbě veřejné moci,“ napsal pro portál [ceska-justice.cz](https://www.ceska-justice.cz).¹⁰⁸

Soudce i státní zástupce odmítli, že by se jednalo o věc čistě politickou. „*Nesouhlasím, že by šlo o otázku politickou, odborníci z justice z mého pohledu po zrušení přisedících volali už dlouho,*“ například zmínil státní zástupce.

V reakci na přiložený citát okresního soudce Marka Jägera dotazovaný soudce připustil, že hlavně soudy prvních stupňů „*jedou skutečně na výkon a jsou tlačeny především na co největší počet skončených věcí.*“ Podle něj s tím nicméně přisedící mnoho nesouvisí.

Soudní přisedící se pro malou informovanost nevyjádřila.

Kritici novely obviňují stát, že neudělal nic proto, aby funkce přisedícího byla atraktivnější a měli o ni zájem i mladší ročníky z různých oborů.

Dle přisedící musí lidé hlavně sami od sebe projevit zájem.

Soudce vypovídá, že problém neleží v penězích. „*V anglosaských zemích je v případě poroty 12 laiků, všichni to dělají zdarma, a přesto se sejdou.*“ Dle něj je značně obtížné lidi motivovat. Pro mladé se dle soudce vůbec nejedná o atraktivní funkci. „*Kolik studentů právnických fakult bylo přisedícími? Obávám se, že je tato množina prázdná nebo nule se blíží, a přitom tyto mladé by to mělo zajímat více než koho jiného.*“

Obtížnost v motivaci lidí potvrdil ve výzkumu i státní zástupce. Funkce votanta dle něj není pro každého, a i jejich spolurozhodování přece jen vyžaduje určité životní zkušenosti. „*Jak ale motivujete například mladého úspěšného ekonoma s praxí a dobrou kariérou, aby se vzdal části svého pracovního či volného času a rozhodoval jako přisedící u soudu v daňových trestních činech?*“ napsal zástupce.

¹⁰⁸ JÄGER, Marek. Přisedící ještě jednou. [online]. [Www.ceska-justice.cz](https://www.ceska-justice.cz). 2024. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/nazory/prisedici-jeste-jednou/>. [cit. 2025-01-07].

Plné zachování soudních přisedících pro ochranu před zapouzdřením justice, profesní slepotou a zárukou laické kontroly soudců z povolání. Například Vrchní státní zastupitelství v Praze upozornilo, že výkon funkce soudce významně omezuje i sociální kontakty, kdy je soudci zapovězen sociální kontakt s určitým segmentem populace, přestože o osobách z tohoto segmentu pak rozhoduje.¹⁰⁹ Právní expert Jiří Říha v této záležitosti poukázal na osobní životní zkušenosti, „selský rozum“ laických soudců a jejich význam kontroly profesionálních soudců. „Soudce profesionál, pokud hovoříme o smíšených senátech, musí svoje stanovisko obhájit primárně před těmi přisedícími, kteří jsou laici a kteří ho mohou přehlasovat. Teprve potom může vystoupit před veřejnost a bude se mu snáz odůvodňovat to, s čím dokázal přesvědčit i ty přisedící,“ domnívá se Říha.¹¹⁰

Přisedící reagovala stručně. V této souvislosti opět zdůraznila laický prvek u soudů.

Soudce důrazně odmítl tzv. profesní slepotu soudců. *„Jednak je hloupost mluvit o nějaké bublině a odtrženosti od reality všedního života. Soudci nejsou nadlidé, kteří mají svoje samoobsluhy, vlastní sportovní kluby, uzavřená divadla a podobně. Tedy se s běžnými lidmi setkávají – se všemi, jak s top byznysmeny, tak lidmi tzv. od soustruhu a soudí vesele ty i ty. Navíc je hloupost, že by soudce musel mít nějakou větší povědomost o dané problematice. Naopak si troufám říct, že většina soudců by se neuživila jako výrobci pervitinu, přesto to každý může soudit, stejně by se asi většina z nás neprosadila v karuselových podvodech s DPH – a soudíme je. Dokonce mám za to, že je to tak lepší, protože, například, pokud by soudce, soudící v trestním řízení dopravní kriminalitu, měl jako koníček automobilové závody, snadno by dospěl k závěru, že všichni řídí špatně, a tudíž za každou nehodu ten daný řidič může, protože jel blbě. Prostě soudce nemusí nutně rozumět podstatě toho, co soudí,“* napsal soudce.

Dle státního zástupce je „lidskost“ u soudů dobře zaručena i bez přisedících, a to jak ze strany státního zástupce při navrhování trestů, tak i soudce při konečném rozhodnutí. Dle něj zde proto není nutnost soudy „korigovat“ laickým prvkem. *„Osobně jako státní zástupce vždy při rozhodování, zda v dané věci podám obžalobu a jaký trest budu navrhopvat. Zvažuji pečlivě všechny konkrétní okolnosti daného případu, za jakých podmínek byl trestný čin spáchán, z jakých poměrů pachatel vzešel a zda uložený trest ovlivní nějakým způsobem jeho okolí, zejména pak nezletilé potomky.“* Věřící, že i stejným způsobem pak postupuje soudce: *„Za mě i státní zástupce a soudce je jenom člověk, který se pohybuje každodenně v běžné společnosti,*

¹⁰⁹ ŠLÉGL, Jakub. Není jediný důvod omezovat účast občanů na soudním rozhodování. [online]. Advokatnidenik.cz. 2024. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/nazory/neni-jediny-duvod-omezovat-ucast-obcanu-na-soudnim-rozhodovani/>. [cit. 2025-01-08].

¹¹⁰ Zachovat laické přisedící je dle Vávry otázka ryze politická. Je to žádoucí, míní Říha. [online]. Ct24.ceskatelevize.cz. 2024. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/zachovat-laicke-prisedici-je-dle-vavry-otazka-ryze-politicka-je-to-zadouci-mini-riha-352670>. [cit. 2025-01-07].

udrhuje sociální kontakty a dokáže při své rozhodovací činnosti lidskost sám zohlednit a promítnout do svých úvah.“

Dle vyjádření několika justičních pracovníků navíc votanti velmi často dokážou vnímat polehčující, přitěžující okolnosti a jiné věci jinak než soudce. I na základě osobních životních zkušeností.

Zde přisedící rozhodně souhlasí. Pár slovy to připustil i soudce.

Přisedící napsala: *„Sleduji neverbální komunikaci účastníků řízení jako například pohyby rukou či výrazy obličeje. Snad všichni souzení tam lžou a sledováním neverbální komunikace se lež může se zkušenostmi někdy dobře odhalit.“* Tyto poznatky potom přednáší i při vytváření rozsudku. Co se týče polehčujících či přitěžujících okolností záleží na složitosti skutku a rozsahu dokazování. *„Stává se, že máme s kolegyní odlišný názor na výši trestní sazby, ale to záleží na případě. Pokud se jedná například o případy, kde jsou oběťmi děti, tak mám osobně vždy chuť dát pachateli co nejvyšší trest v rámci zákona. V jiných případech to je často naopak. Naše názory se někdy liší i v tom, o jaký typ protiprávního jednání se jedná. Například s kolegyní někdy máme za to, že se jedná o těžké ublížení na zdraví a předsedkyně říká, že to je jen ublížení na zdraví, v čemž je nemalý rozdíl.“* Přisedící dodává, že celá skutečnost je ve výsledku vždy záležitostí diskuse a kompromisu.

Státní zástupce napsal, že tento bod je spíše otázka na soudce, který v konečném důsledku probírá svoje rozhodnutí s přisedícími.

6.4 Závěr praktické části

6.4.1 Základní poznatky

V praktické části práce se podařilo získat od každého respondenta odpovědi na téměř všechny výzkumné otázky. Jestliže někdo z respondentů na určitou otázku neodpověděl, tak z důvodu nedostatku vědomostí či informací o řešené problematice. Všichni tři dotazovaní mají s institutem přisedících značné zkušenosti z různých funkcí v justici. Z této části lze vyčíst, že zde proti sobě názorově stojí dvě strany. Zaprvé je zde soudní přisedící za laickou veřejnost. Je zřetelným zastáncem spoluúčasti laiků při soudním jednání. Se změnou legislativy jejich působení prakticky v plném rozsahu nesouhlasí. Potvrdila tedy názorovou shodu s jasnou většinou pohledů lidí z kapitoly 5.6: „Záporné ohlasy schváleného zákona č. 319/2024 Sb. u veřejnosti“. Její odpovědi na otázky pak jsou ve většině případů v rozporu s názory druhé strany, kam můžeme zařadit soudce z povolání a státního zástupce. Tyto dvě právně odborné osoby totiž mají celkově na problematiku votantů velmi podobný pohled. Jsou naopak přesvědčeni, že laický prvek u soudů v dnešní době postrádá z několika důvodů svůj smysl a novelu zákona o soudech a soudcích tak vítají s dodatkem, že měla přijít již dávno. V naprosté většině se shodují se všemi názory zmíněnými v kapitole 5.5: „Kladné ohlasy schváleného zákona č. 319/2024 Sb. u veřejnosti“.

6.4.2 Shrnutí analýzy výpovědí soudní přisedící jakožto odpůrkyně změny legislativy

Z hlediska samotného významu laického prvku v justici přisedící napsala, že votanti plní především význam kontroly před „uzavřením justice před okolním – skutečným světem“ a funkci doplňování odborných pohledů soudců laickými zkušenostmi. Vnímá, že její participace má ve výsledku na jednání a rozsudek určitý vliv. Na základě osobních zkušeností v rámci svého senátu odmítla pasivitu přisedících při hlavním líčení. Během hlavního jednání mají příležitost sledovat například neverbální komunikaci a diskutovat s předsedou senátu o druhu či výši trestu. Také odmítla výroky lidí, kteří si stěžují na vysoký věk velké části soudců z lidu. Není si vědoma, že by měl být vyšší věk votanta nějakou indispozicí ve funkci s odvoláním, že právě pokročilejší věk by může být výhodou z hlediska počtu získaných životních zkušeností.

Z hlediska obecného fungování laického institutu v praxi má soudní přisedící za to, že na mnohé problémy, které justici trápí, přisedící prakticky nemají vliv. Vina je nicméně v několika případech neoprávněně shazována právě na ně. Justiční administrativu nezatěžují tolik jako například problém s digitalizací či procesní předpisy. Jako jeden z problémů při začleňování laického prvku do soudnictví připouští malou atraktivitu funkce, i kvůli nízkým finančním odměnám. Osobně však uvedla, že to není věc peněz, ale spíše osobního zájmu o oblast samotného fungování justice a podobně.

Co se týče změn v působení votantů v rámci novely, domnívá se, že i přisedící u okresních soudů jak v řízení trestním, tak i pracovněprávním mají své opodstatnění, které je uvedeno v práci výše. Odbornost dle ní na votantech vyžadována být nemusí. Z praxe uvedla, že soudci z lidu jsou o podstatných věcech dostatečně informováni ze strany předsedy senátu. Ze zkušenosti uvedla, že soudí v podstatě běžnou kriminalitu a za svoji dobu, kdy chodí spolurozhodovat, nikdy neměla problém se v případě orientovat. S ohledem na pracovněprávní spory kvůli nízkým znalostem nepodala více odůvodnění svého postoje k věci.

6.4.3 Shrnutí analýz výpovědí ze strany soudce a státního zástupce jakožto zastánců změny legislativy

Soudce se státním zástupcem z hlediska existence institutu přisedících jako takového jednoznačně vyjádřili shodu v bezvýznamnosti tohoto laického prvku v moderním českém soudnictví. Dle nich k tomuto faktu přispívá například skutečnost, že jsou přisedící během celého soudního procesu pasivní a ve značné části případů nezastupují kvůli svému vysokému věku celé spektrum naší společnosti. Nic tedy ve výsledku svou přítomností do jednání nepřináší. Oba dotazovaní také odmítli názor zastávaný kritiky novely, že bez soudců z lidu

nebude justice tolik transparentní směrem k veřejnosti a ze soudů zmizí lidský pohled při rozhodování o vině a trestu.

Pokud zmíníme názory na obecné fungování laického institutu v praxi, soudce a státní zástupce často zmiňují vyšší administrativní zátěž soudů. Tuto zátěž pak spojují zejména s prodlužováním jednání, které se často kvůli nedostavení se přísedících odročuje. K tomu státní zástupce například upozornil, že odročení jednání, když jeden přísedící musí být nahrazen a výslechy probíhají znovu, nemá negativní vliv jen na délku soudního řízení a vyšší zátěž administrativy, nýbrž často například i na oběti trestných činů, které se soudního řízení musí pod stresem účastnit. Tento institut pak dle jejich vyjádření zpomaluje soudy i kvůli nedostatku laiků. Soudce pak zmínil dlouhodobý problém s jejich sháněním. Tyto problémy jsou dle nich bez pochyb i důsledkem toho, že veřejnost o funkci přísedícího neprojevuje tolik zájem zejména kvůli nízkým odměnám či problémům s uvolňováním lidí ve stálém pracovním poměru. Jak soudce, tak zástupce se shodují, že se již určitou dobu zvyšuje náročnost řešených případů. Odvolávají se na složitý soudní proces, a proto považují za nutné, aby případy soudili odborníci. Soudce pak potvrdil, že přísedící v pracovněprávních sporech již neplní svoji původní úlohu.

6.4.4 Nalezené názorové shody všech respondentů

Všichni tři dotazovaní se pak shodli pouze v několika konkrétních věcech. Dle nich novela redukcí přísedících příliš nepřispěje k vyšší efektivitě justice, například z hlediska rychlosti či průběhu hlavního líčení, jelikož se justice dlouhodobě potýká s jinými, většími problémy, jako je digitalizace, absence elektronické spisové služby, byrokracie a podobně.

Dále se všichni na základě svých zkušeností jednoznačně shodli na tom, že přísedící během hlavního líčení prakticky nepokládají žádné otázky. Respondenti si navíc nejsou vědomi případu, kdy by byl soudce z povolání přehlasován svými dvěma kolegy – laiky. Soudce a státní zástupce zmínili problémy se sháněním votantů. Do určité míry s nimi souhlasila i přísedící.

7 POSOUZENÍ VÝZNAMU A PŘÍNOSU INSTITUTU SOUDNÍCH PŘÍSEDÍCÍCH

Tato kapitola a následující kapitola č. 8 uplatňuje všechny nabyté poznatky z práce výše, na jejichž základě půjde ve zmíněných kapitolách o zvážení významu působení soudních přísedících a posouzení užitečnosti přijaté novely zákona a věcí s ní spojené.

Aby bylo možné lépe posoudit význam soudních přísedících z různých aspektů, je nutné se vrátit zpět do historie jejich vývoje. Institut soudních přísedících přežil několik dob. Od monarchie v 19. století přes dva totalitní režimy století následujícího až po současnost. Spoluúčast laických soudců při soudním řízení byla zavedena roku 1848 jako jeden z důsledků nepokojů různých skupin obyvatel v reakci na absolutistické poměry tehdejší monarchie, jejíž byly české země součástí. Účastníci soudního řízení se měli dočkat, že je při procesu bude soudit i člověk jim rovnější. Hlavním cílem bylo zejména zvýšit důvěru lidí ve spravedlivý, nezávislý a transparentnější soudní aparát. Tu lidé v důsledku tehdejší vlády s absencí demokratických prvků a centralizovaností uzavřené státní správy jednající zejména ve prospěch svého císaře a svých státních úředníků neměli.

V moderní a pokročilé době 21. století se nicméně naprostá většina evropských zemí včetně naší s výše uvedenými problémy tolik nepotýká. Žijeme v právním státě s pokročilou demokracií. I když v míře, lidmi vnímané, korupce za průměrem EU v určité míře zaostáváme,¹¹¹ tak se státní orgány společně s justicí podle několika statistik v oblasti transparentnosti a spolehlivosti v posledních letech zlepšují.¹¹² Například míra vnímané nezávislosti soudnictví v Česku je nyní u široké veřejnosti vysoká. Úroveň nezávislosti soudů a soudců vnímalo v roce 2023 jako „poměrně či velmi dobrou“ 65 % dotazovaných respondentů.¹¹³ K tomuto faktu patrně přispěla i novela zákona o soudech a soudcích v roce 2021, která zavedla transparentnější pravidla pro výběr soudců a soudních funkcionářů.¹¹⁴

Pokud bychom tedy posuzovali význam přísedících z hlediska pomoci se zajištěním nestrannosti a nezávislosti justice, pak laický prvek ztrácí u soudů v dnešní době a podobě na větším významu. K vyšší transparentnosti a kontrole složek státní moci navíc přispívá i členství naší země v Evropské unii a několika dalších prodemokratických institucích včetně Skupiny států proti korupci (GRECO), které monitorují soulad orgánů s antikorupčními

¹¹¹ ČTK. ČR se v korupci zhoršilo kvůli vládě a odsouvání změn, míní česká TI. [online]. Ceskenoviny.cz. 2025. Dostupné z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/2632645>. [cit. 2025-02-12].

¹¹² Czechia. [online]. Idea.int. 2024, 14. 6. 2024. Dostupné z: <https://www.idea.int/democracytracker/country/czechia>. [cit. 2025-02-12].

¹¹³ Pracovní dokument útvarů komise: Zpráva o právním státu 2023 Kapitola o stavu právního státu v Česku. [online]. In: . 2023, s. 3. Dostupné z: https://commission.europa.eu/system/files/2023-07/13_1_52570_coun_chap_czechia_cs.pdf. [cit. 2025-02-19].

¹¹⁴ ŘEPKA, Vladimír. Sněmovnou prošla novela zákona o soudech a soudcích. [online]. Msp.gov.cz. 2022. Dostupné z: <https://msp.gov.cz/web/msp/tiskove-zpravy/-/clanek/snemovnou-proslo-novela-zakona-o-soudech-a-soudcich>. [cit. 2025-02-12].

standards EU či Rady Evropy. V případě potřeby tyto instituce různými prostředky upozorňují na nedostatky, protiprávní počínání a apelují na zlepšení. Používají k tomu například společenský tlak či odepření určitých nároků členské země na nějakou dotaci.¹¹⁵ Práce také upozornila na možný problém s nepevně daným, méně transparentním přidělováním a výběrem přísedících do senátů. Přísedící justici ani nechrání před korupcí, pokud by to tedy mělo být vůbec v jejich silách a možnostech. Také s těmito lidmi můžou účastníci soudního řízení lehce emočně a jinak manipulovat. Manipulátoři se často spoléhají na nezkušenost laiků, což mimochodem dle odborníků někdy bývá problém soudních porot ve státech nejen s anglosaským právem.

Přísedící bývají označováni jako prvek zastupující hlas lidu. Tento princip v našem soudnictví je ale narušen důležitým faktem, že prostou většinu tvoří lidé v důchodovém věku s absencí genderové vyváženosti. S ohledem na 21. století tak nezastupují průměr veřejnosti ani z hlediska pohlaví. Spravedlivě vyvážené zastupování účastníků soudních jednání neprobíhalo ani v pracovněprávních sporech. Soudní senáty trpěly absencí přísedících ze strany zaměstnavatelů. Tato skutečnost často vedla dle odborníků k tomu, že zaměstnanci měli mnohem větší šanci na úspěch u soudu než zaměstnavatelé, protože sami přísedící byli v minulosti zaměstnanci. Onen laický prvek k zajištění „moci lidu“ ve složce soudní není nezbytně nutný i faktem, že justici tvoří soudci jmenovaní do funkce demokraticky volenými zástupci lidu – prezidentem republiky se souhlasem Senátu ČR nebo kontrasignací předsedy vlády.

Se změnou doby se mění i komplikovanost spáchaných protiprávních skutků, která náročnost případů neustále zvyšuje. Neděje se to jen u vyšších soudů, nýbrž i na okresních soudech v první instanci. S ohledem na tuto skutečnost zde pro laiky často nastával problém. Votanti u nás totiž většinou nedisponují hlubšími vědomostmi v oblasti práva, financí nebo osobními zkušenostmi ze své profese, které by mohli v závislosti na konkrétním případě uplatnit a problém tak lépe posoudit, jak je v několika evropských zemích běžné. Přísedící pak neměli dostatečný přehled hlavně v pracovněprávních sporech, kde do změny legislativy působili.

Pokud se dostaneme k analýze míry participace přísedících u soudů, tak z teoretické i praktické části vyplývá, že jsou soudci z lidu během celého jednání spíše pasivní. Přísedící sice mohou mít určitý vliv na výsledek soudního jednání. Ze zákona totiž disponují několika pravomocemi, kterých ale často dle zjištění práce nevyužívají. Na významu a přínosu tak přísedící výrazně ztrácí. Nepokládají otázky, informace mají především o obžalobě, i když by si mohli nastudovat více. Navíc se jedná o povrchní znalosti. Jejich význam by pak měl být také v tom, že si lidově řečeno „předseda soudu neschvaluje, co chce“, jelikož má své stanovisko před přísedícími řádně obhájit, a jestliže ho neobhájí, může být laiky přehlasován. Práce nicméně nedohledala jediný případ, kdy by se to v praxi stalo. Většinou dle soudců při

¹¹⁵ GRECO. [online]. Korupce.cz. 2020. Dostupné z: <https://korupce.cz/zahranicni-spoluprace/greco/>. [cit. 2025-02-12].

rozhodování o vině a trestu nemají vůči návrhu předsedy jejich senátu výhrad. Votanti také mají být pojistkou, která chrání soudce před tzv. „profesní slepotou“ v případě, že by byl příliš odtržen od reality všedního dne. Tento argument by mohl nabýt na síle, když si uvědomíme, že na okresních soudech rozhoduje samosoudce a na krajských soudech také vždy jediný soudce – samosoudce, pokud se nejedná o zvlášť závažné zločiny (výjimky stanovuje zákon). Pak zde můžeme opravdu čelit tomu, že při vytváření rozsudku bude rozhodování o vině a případném trestu posuzováno pouze z jednoho úhlu pohledu, a to ve všech aspektech včetně hodnocení důkazů a výkladu práva. Vystává i určité vyšší riziko korupce. Něco jiného pak je soudit v senátu sice bez laického prvku, ale s dvěma soudci z povolání. Mnozí odborníci včetně dotazovaného soudce a státního zástupce však důrazně zmínili, že se stejně jako jiní normálně účastní běžného života ve společnosti. Odmítli, že by tedy soudci rozhodovali pouze „šablonovitě“ na základě stanovených právních norem. Nutno podotknout, že spravedlivý „lidský“ proces nezaručuje pouze soudce, ale například i státní zástupce či jiné posouzení závažnosti případu soudem vyšší instance. Soudci navíc prochází poměrně přísným výběrem, jednak u justičních zkoušek, jednak než jsou jmenováni do funkce. S ohledem na jejich minimální požadovaný věk 30 let lze říct, že disponují i životními zkušenostmi.

Z těchto poznatků tedy vyplývá, že votanti dle soudobé legislativy z velké části přináší opravdu čistě laický pohled, kdy se jedná o institut, jenž na jedné straně plní funkci jakéhosi „laického poradního subjektu“, který soudce z povolání může doplnit pouze o subjektivní názor na základě intuice votanta, ale s ohledem na současné fungování v praxi nic víc. Druhou možností je, že jsou soudci z lidu pouze přihlížejícími osobami fungující prakticky jen z formálnosti – z nařízení zákona. Nutno podotknout, že nakolik je tento prvek aktivní, pak už záleží na každém přisedícím a jeho povaze a podobně. Nelze tedy institut přisedících v tomto ohledu jednoznačně posoudit.

Většina lidí s právním vzděláním se shodují na pasivitě, nicméně tato tvrzení nelze vždy považovat za plně objektivní. V České republice je celkem 86 okresních a 8 krajských soudů.¹¹⁶ Na základě těchto údajů se pak můžeme jen dohadovat o tom, jak jednotlivé senáty u okresních a na krajských soudech s laiky ve skutečnosti fungovaly. Navíc, porada a hlasování senátu je neveřejné. Na základě získaných dat z teoretické a praktické části práce se několik přisedících, ale i minimum odborníků shodlo, že soudci z lidu můžou být užiteční sledováním neverbální komunikace v jednací síni a při rozhodování o vině a trestu skutečně přinést pestřejší diskusi v soudním senátu. Dotazovaná přisedící z výzkumné části práce zmínila, že v jejím senátu často diskutují a někdy jsou vyneseny verdikty předsedkyně senátu opravdu výsledkem názorového kompromisu přisedících s profesionálním soudcem. K pozorování nonverbální komunikace přisedícími lze však namítnout, že votanti na ni nejsou experti a může tak dojít k mylnému vyhodnocování důkazů. Určité zkušenosti se správným

¹¹⁶ Přehled soudů. [online]. Msp.gov.cz. Dostupné z: <https://msp.gov.cz/soudy>. [cit. 2025-02-19].

čtením nonverbální komunikace sice mohou získat spíše časem, nicméně i tak nelze v tato vyhodnocování vkládat vždy mnoho důvěry. Jak již bylo zmíněno výše, aktivita při spolurozhodování se odráží od osobnosti a přístupu každého jednotlivce. Jako autor práce se však nedomnívám, že se dle získaných dat rozhodně jedná o většinu. S ohledem na budoucí přístupy k funkci přísedícího a možným legislativním změnám v budoucnu, by mohlo být vhodné například provedení nějaké podrobnější analýzy či průzkumu na jednotlivých okresních a krajských soudech. Práce navíc opět zdůrazňuje, že institut laických soudců má u nás dlouhou tradici, zakořeněnou v českém právním systému. Nejedná se kupříkladu o pouhý „výmysl propagandy bývalého komunistického režimu“, jak ho mnozí kritici označují.

8 POSOUZENÍ VHODNOSTI PŘIJATÉ NOVELY ZÁKONA A NÁVRHY „DE LEGA FERENDA“

Jako autor práce se domnívám, že se celá problematika přisedících odvíjí především od počínání představitelů nejvyšší politiky země. Je pouze na zákonodárcích a představitelích exekutivní moci, aby si v rámci řádné spolupráce s širokou veřejností, zejména pak odbornou, jednoduše řekli, zda institut laických soudců v našem právním systému vůbec chceme zachovat, či ho zrušit v plném rozsahu. Pakliže se rozhodneme ho do naší soudní aparatury nadále začleňovat, jak to bylo učiněno se současnou novelou, je třeba vyjasnit, co od něj vlastně očekáváme. Má-li jít pouze o prosté doplnění profesionálního soudce o případné odlišné laické pohledy na řešený případ jako dnes, nebo se mají občané na výkonu spravedlnosti podílet mnohem více. V obou případech by ale měl institut soudních porot nebo přisedících ze zákona zajišťovat zastupování nejširšího spektra veřejnosti z hlediska věku, pohlaví a podobně.

Pakliže mají participovat více, například v jiném druhu řízení než trestním, tak se musí institutu přisedících věnovat daleko větší pozornost než doposud a v rámci změny legislativy zajistit například kvalifikovanější přisedící, kteří budou mít vzhledem ke svému stávajícímu či bývalému povolání blíže k projednávanému případu. Pro konkrétní příklad: Spory s mládeží budou řešit přednostně laici přicházející s mladistvými denně do styku jako učitelé, výchovní poradci a dále. Pracovněprávní spory budou řešit s profesionálním soudcem laici, ale s určitou vyšší gramotností v oblasti pracovního práva, financí a budou zde zásadně soudit v rovnoměrném zastoupení zaměstnanec a zaměstnavatel, aby byl znovu naplněn účel rovného zastupování zaměstnanců a zaměstnavatelů, jako tomu bylo i na našem území zejména ke konci 19. století. Inspirací by mohly být v tomto případě naše sousední země jako Německo nebo Rakousko. Votanti by nebyli pouhým „formálním, málo aktivním prvkem, v praxi fungujícím jen z nutnosti zákona“, ale byli jakýmsi „mostem“ mezi odborností a laickostí, tak aby byl zaručen spravedlivý proces, který bude posuzovat plně aktivní soudní senát všech tří členů s orientovaným laickým prvkem, který bude zastupovat všechny účastníky řízení.

Jestliže jde o zachování soudců z lidu v prvním případě zmíněném v textu výše, což je podle poznatků získaných z důvodové zprávy novely a jiných skutečností zřejmé, pak je nedávno přijatá novela z hlediska současného významu přisedících dostačující. Podařilo se jí, s ohledem na minimální přínos laických soudců a často nedostatečné vědomosti, jejich působení omezit na určité minimum v rámci kompromisu mezi zastánci a odpůrci přisedících. Poměrně dobře vyslyšela určité problémy ve fungování laického prvku. Omezením přisedících se pokusila v rámci možností částečně vyřešit problémy, které justici dlouhodobě trápí. Jedná se zejména o problémy s odročováním jednání kvůli časté absenci přisedících, problémy při shánění zájemců o výkon funkce přisedícího, kterých byl mnohdy nedostatek, už s ohledem na malou motivaci. Výrazný častý problém je i s uvolňováním lidí z jejich práce. Toto výrazné omezení pak do jisté míry vyřeší problém s nedostatkem přisedících a kauzální

problémy s jejich sháněním. U krajských soudů tak bude působit několikanásobně méně soudců z lidu, než jak to bývalo u okresních soudů. S dostatkem přísedících má pomoci i související vyhláška, která zvýšila finanční náhrady přísedícím, jako například paušální náhradu nebo náhradu za ušlý zisk. Je však otázkou, nakolik se zájem o funkci v budoucnu zvýší. Důležité je také podotknout, že na našem území byla funkce votanta vždy čestnou a nikdy nezajišťovala laickým soudcům „uspokojivý vedlejší finanční příjem“. Navíc tomu tak není ve většině států i dnes.

Dále je na druhou stranu nutné zmínit, že nelze přísedícím prisuzovat vinu za většinu problémů, které naši justici trápí. Je potřeba vyřešit zejména problém digitalizace a modernizace justice. S tím velice souvisí zjednodušení některých procesních předpisů a komunikace mezi jednotlivými soudy, což je dle značné shody lidí zmíněných v této práci běh na dlouhou trať.

Jako autor práce bych současné novele vytknul, že nestanovila žádná pevnější pravidla, která by zajistila, aby soudci z lidu zastupovali opravdu většinu obyvatel. Nestanovila žádná výběrová a přerozdělovací pravidla pro zajištění vyšší diverzity věku a pohlaví, za předpokladu, že by nebyl problém s nedostatkem zájemců o funkci. Je otázkou, nakolik omezení působení soudců z lidu může přispět například k tomu, že si budou moci zastupitelstva ve spolupráci se soudy dovolit dát přednost uchazečům i nižšího věku, jmenovat s ohledem na genderovou rovnost a tím zajišťovat řádné zastupování širokého spektra veřejnosti. V této souvislosti by se zákonodárci ve spolupráci s odbornou veřejností také mohli zamyslet nad možným snížením věkové hranice pro vykonávání funkce přísedícího nebo naopak zavedení horní hranice. Například nižší minimální požadovanou hranici pro výkon funkce přísedícího (i soudce) zákon o soudech a soudcích zná z minulosti. Zhruba do poloviny roku 2003 tato minimální hranice představovala 25 let.¹¹⁷

Změna legislativy ani nepřinesla vyšší záruku toho, že by přísedící měli disponovat nějakými specifickými znalostmi či zkušenostmi. Nestanovila zásadu vytváření seznamu přísedících v závislosti na tom, na co se například ve svém životě laici v rámci profese zaměřují. Na základě vedení a rozlišování takovýchto seznamů by mohli přísedící dostávat případy, kterým ze svého života budou lépe rozumět, jak to můžeme spatřovat například v již zmiňovaném Rakousku nebo Německu.

Co se týče motivace lidí k výkonu funkce přísedícího, byly zmiňovány vyšší finanční náhrady, které přijatý zákon č. 319/2024 Sb. se související vyhláškou umožnil. Zákon by se nicméně mohl také pokusit zaměřit na řešení méně viditelnějších, zato dle mnoha lidí, častých problémů z hlediska vyplácení určitých náhrad, které některým přísedícím můžou výkon funkce jinak komplikovat a mít i menší vliv na počet zájemců o funkci. Pro příklad mohu

¹¹⁷ Zákon č. 6/2002 Sb., § 60 odst. 1. [online]. E-sbirka.cz. Dostupné z: https://www.e-sbirka.cz/sb/2002/6/2003-01-01#par_60-odst_1. [cit. 2025-02-25].

k této věci parafrázovat soudkyni Ústavního soudu Danielu Zemanovou v její publikaci „Zákon o soudech a soudcích: Komentář“. Přisedící má za určitých podmínek nárok na náhradu mzdy ve výši průměrného výdělku, kterou poskytuje zejména stát. V praxi se tak děje především skrze soudy, které přisedícímu náhradu mzdy vyplatí pouze po předložení potvrzení zaměstnavatele, že mu náhradu mzdy nevyplatil zaměstnavatel. Přisedící musí pro výplatu náhrady ušlého výdělku soudu dále prokázat výši svého průměrného výdělku. Ze strany soudu jsou tato opatření nezbytná k tomu, aby obstál při prokázání plnění povinností při hospodaření s veřejnými prostředky, avšak pro přisedící je tento postup dle některých odborníků složitý a zatěžující.¹¹⁸

Pro přisedící z menších odlehlejších obcí je také často náročnější i doprava k soudu. Aby dostali odpovídající náhradu za cestovné k soudu a zpět, musí používat spíše hromadnou dopravu. Tento způsob však znamená nejen vyšší časovou náročnost. Náhrada za použití silničního motorového vozidla a náhrada výdajů za spotřebované pohonné hmoty přisedícímu náleží pouze v případě, pokud použije silniční motorové vozidlo na žádost soudu. Jestliže přisedící použije vlastní motorové vozidlo bez žádosti soudu, náleží mu náhrada jízdních výdajů jen ve výši odpovídající ceně jízdného za hromadný dopravní prostředek. V tomto případě by tak náklady za spotřebované pohonné hmoty převyšovaly nad proplacením ceny jízdenky a přisedící tak na cestě trátí, což může opět lidi od výkonu funkce přisedícího částečně odrazovat.¹¹⁹ Opět mohu v souvislosti zmínit komentář ústavní soudkyně Daniely Zemanové: „Přisedící jakožto osoby, které ve věci rozhodují, jsou ohledně náhrady cestovních výdajů v podstatě stavěni do složitější situace než například advokáti přítomní u stejného jednání.“¹²⁰

Jako poslední věc lze ještě zmínit, že má laická veřejnost už jen o samotné existenci institutu přisedících velmi malé povědomí. Za úvahu by tedy mohlo stát i pořádání veřejných akcí, které by měly za úkol šířit povědomí o institutu přisedících a pokusit se vzbudit zájem o funkci. Za mě jako autora práce by všechny tyto připomínky v odstavcích výše mohly představovat takové „de lege ferenda“.

¹¹⁸ ZEMANOVÁ, Daniela. Zákon o soudech, soudcích, přisedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích): komentář. Beckovy komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2022, s. 151. ISBN 978-80-7400-888-7.

¹¹⁹ Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, § 157.[online]. App.beckonline.cz. Dostupné z: <https://app.beckonline.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mrqga3f6mrwgixhazrrgu3s2njs&refSource=text>. [cit. 2025-02-24].

¹²⁰ ZEMANOVÁ, Daniela. Zákon o soudech, soudcích, přisedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích): komentář. Beckovy komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2022, s. 153. ISBN 978-80-7400-888-7.

9 ZÁVĚR

Práce se zabývala problematikou institutu soudních přísedících v českém prostředí v souvislosti s přijetím zákona č. 319/2024 Sb., který novelizoval zákon o soudech a soudcích. Měla několik cílů, z nichž dva nejdůležitější byly posoudit současný význam a přínos českého institutu soudních přísedících v moderní době a zvážit vhodnost nedávného přijetí novely zákona o soudech a soudcích, která působení laických soudců podstatně upravuje.

V této problematice se výrazně uplatňují subjektivní názory. Význam a přínos laických soudců ve společnosti může být vnímán každým individuálně. V historii i dnes se můžeme navíc dohadovat, zda se nejednalo o věc spíše politickou. Tím hůře se pak může hledat tzv. obecná pravda. Tato práce se nicméně opírala o důvěryhodná data a statistiky týkající se soudních přísedících. Doplnovat a pohledově vyvažovat je pak měly názory a pohledy na rozebíranou věc co nejširšího spektra naší společnosti z několika opět nestranných a důvěryhodných webů. Práce pracovala s názory lidí z řad jak laické, tak i odborné veřejnosti. Tito lidé byli různé profese a vzdělání. Stejně tak tomu bylo i v praktické části. Byl proveden kvalitativní výzkum se soudní přísedící za laickou veřejnost, která je navíc samotným předmětem problematiky, a za odbornou veřejnost se soudcem z povolání a státním zástupcem. V této části práce se účastníci mohli vyjádřit k věci daleko podrobněji než lidé v teoretické části a zmínit věci, o kterých se nepojednávalo v teoretické části práce. Reagovali na názory veřejnosti z teoretické části, čímž mohli jejich určité pohledy potvrdit či vyvrátit. Navíc měli dotazovaní možnost sdílet své osobní zkušenosti přímo z praxe. Tím vším měla praktická část subjektivitu a možný jednostranný pohled na věc do jisté míry ještě více eliminovat.

Po úvodním představení funkce soudního přísedícího v teoretické části práce historický vývoj ukázal, že tento institut má ve světě dlouhou tradici, a to jak v našem kontinentálním právu, tak v anglosaském. Jejich podoba je pak v jednotlivých zemích různá. Na našem území vznikl v polovině 19. století především změnou politických poměrů v zemi. Tento institut má až na výjimky na naši justici nepřetržitě určitý vliv již od roku 1848. Od jeho vzniku byl mnohdy v popředí zájmu politiků a justice. Vlivem různých změn politických poměrů v zemi a potřeb doby byl často politickými představiteli státu pozměňován, ať už ve spolupráci s justicí, či bez ní.

V zájmu představitelů moci země zůstal i v novodobých dějinách po vzniku samostatného státu ČR a po přijetí zákona č. 6/2002 Sb. (o soudech a soudcích), který zformoval systém působení soudních přísedících prakticky na celá dvě desetiletí a dva roky. Během této doby proběhlo mnoho diskusí a pokusů o změnu či úplné zrušení institutu přísedících. 21. století je doba pokroku – znatelně rychlého technického pokroku, proměn společnosti, národních a mezinárodních politik včetně justice, dále například rozvoje mezinárodní integrace zemí v Evropě či růstu životní úrovně obyvatel spojeného s růstem indexu míry demokracie v zemi.

I přes snahy dřívějších vlád a různých představitelů justice se ale fungování laického prvku od přijetí zákona o soudech a soudcích v roce 2002 v podstatě nezměnilo a institut přisedících tak dobové změny neodrážel. Návrhy na novelizaci zákona se vždy dostaly do určité fáze projednávání, ale nikdy nebyla potřebná vůle ke změně. Ministerstvo spravedlnosti za současné vlády Petra Fialy tak již před dvěma lety znovuotevřelo otázky a různorodé debaty, nakolik mají laičtí přisedící pro náš soudní aparát a účastníky řízení přínos. Tyto debaty nakonec vyústily na podzim roku 2024 v přijetí zákona č. 319/2024 Sb., který zákon o soudech a soudcích novelizoval a působení laického prvku výrazně změnil. Tato novela nicméně vyvolala řadu kladných, ale i záporných ohlasů široké veřejnosti, například včetně nejvyššího ústavního činitele Petra Pavla – prezidenta republiky, který návrh novely na základě doporučení svých poradců a svého přesvědčení vetoval.¹²¹ Došlo tak ke střetu názorů z řad odborné a laické veřejnosti, která nadále debatuje o významu existence laických soudců a dopadů novely zákona na stát. A právě názory zastánců a odpůrců novely z těchto debat tato práce systematicky zprostředkovává v kapitole č. 5, po představení obsahu novely č. 319/2024 Sb. v rámci změn v působení laických přisedících. Názory se netýkají pouze samotné novely, ale vždy v souvislosti odkazují na konkrétní přínosy či problémy participace přisedících v soudním řízení. Práce pokračovala výzkumnou částí, jejíž význam byl již výše zmíněn. Konečné kapitoly č. 7 a 8 pak z poznatků práce vyvozují význam přisedících a zabývají se vhodností přijaté novely zákona o soudech a soudcích a věcmi s tím souvisejícími.

Na téma institutu soudních přisedících v minulosti vzniklo několik prací. Zabývaly se například jeho podrobným vývojem, obecným vymezením a analýzami fungování přisedících v konkrétních druzích řízení. Porovnávaly laický prvek české justice s jinými evropskými zeměmi či se pokusily přinést návrhy změn právní úpravy institutu přisedících na našem území. Tato práce se však od ostatních do jisté míry podstatně liší tím, že se zabývá komplexnějším posouzením významu laických soudců v dnešní společnosti originálním následujícím způsobem: Zabývá se problematikou soudních přisedících v rámci podrobnější přehledné analýzy a rozbořem systematicky shromážděných názorů na řešenou věc, navíc z širokého spektra veřejnosti. Vzhledem k novele zákona, která nabyla účinnosti zhruba dva měsíce před napsáním této práce, nevyšla žádná odbornější práce, která by se na základě posouzení komplexnějšího významu přisedících pokusila také zvážit vhodnost zmiňované novely a možné dopady na naši justici. Práce může posloužit nejen jako systematická publikace o problematice českých votantů. Práce totiž může být s určitým odstupem času jakousi bránou pro otevření nových témat a diskusí spojených s tématem soudních přisedících. I díky návrhům autora práce na zlepšení nové legislativy se lze navázáním na tuto práci například opět zabývat votanty, a to z hlediska jejich projevených dopadů participativních změn na naši justici, jako procesní právo a podobně. Je možné provést

¹²¹ ČTK: Pavel vetoval novelu, která by omezila přisedící v rozhodování soudů. [online]. Vlada.gov.cz. 2024. Dostupné z: <https://vlada.gov.cz/scripts/detail.php?id=215157&tmplid=50>. [cit. 2025-01-07].

podrobnější analýzy upraveného fungování soudních přísedících v praxi. Mohly by být použity kvalitativní metody nebo analýzy dat soudních spisů, které by například mohly ukázat vyvíjející se trendy v rychlosti soudního řízení. Bylo by možné se zajímat i o to, jak stávající systém soudců z lidu zefektivnit. Například v rámci nedávného přijetí novely a získání zmiňované osmimilionové úspory Ministerstvo spravedlnosti ČR mluvilo i o možnosti vzdělávání nových přísedících. Zajímavá by mohla být i studie, zda se zájem o funkci s vyššími finančními náhradami zvýšil v závislosti na počtu nově ucházejících se přísedících. Těmito položkami by se mohlo odpovědět na otázky, které byly k závěru práce v souvislosti s novelou položeny.

Úplně na závěr lze dodat, že samotná myšlenka začleňování laického prvku do justice není špatná. Autor práce shledává, že ve výsledku záleží z velké části na politických představitelích země, jak systém působení soudních přísedících nastaví a nakolik ho udělají efektivním. Efektivita fungování institutu přísedících je samozřejmě i na zodpovědnosti votantů samotných a jiných justičních činitelů. Všechny tři složky státní moci by tak měly mezi sebou navzájem intenzivně spolupracovat. Zejména pak spolupracovat s justicí, která s laiky přichází denně do styku. Vláda například přijetí novely zákona obhajovala snížením finančních výdajů na chod institutu. Je ale na vládě země, nakolik zařídí působení soudců z lidu přínosným, například již rozebíranou otázkou zajištění zastupování většiny společnosti, a tudíž nakolik se budou výdaje na chod přísedících vyplácet. Zda budeme financovat něco nedostatečně projednávaného, neefektivně fungujícího a budeme tím zbytečně zatěžovat i soudy, nebo nynější právní úpravu s pozůstatkem laického prvku využijeme na maximum a budeme v budoucnu monitorovat jeho nové působení v praxi a vhodnost pro dnešní dobu. Na závěr lze symbolicky zmínit, že s nedávnou novelou zákona o soudech a soudcích je jen otázkou času, na jak dlouho téma přísedících upadne a za jakou dobu se opět vzbudí vůle lidí tento laický prvek pozměnit.

10 POUŽITÁ LITERATURA

BOHAČÍK, Stanislav. Najdou zaměstnanci u soudu ještě zastání? [online]. Pravniprostor.cz. 2024. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/najdou-zamestnanci-u-soudu-jeste-zastani>. [cit. 2025-01-07].

ČERNÝ, Adam. Proč nezavést porotní systém? Příliš mnoho otázek k přísedícím v českém soudnictví. [online]. Ceska-justice.cz. 2014. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2014/11/proc-nezavest-porotni-system-prilis-mnogo-otazek-k-prisedicim-v-ceskem-soudnictvi/>. [cit. 2025-01-15].

ČORNEJ, Petr; ČORNEJOVÁ, Ivana; PARKAN, František a KUDRYS, Milan. In: Dějepis pro střední odborné školy - České a světové dějiny. 3. rozšířené vydání. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 2016, s. 142. ISBN 978-80-7235-580-8.

ČTK. ČR se v korupci zhoršilo kvůli vládě a odsouvání změn, míní česká TI. [online]. Ceskenoviny.cz. 2025. Dostupné z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/2632645>. [cit. 2025-02-12].

ČTK: Pavel vetoval novelu, která by omezila přísedící v rozhodování soudů. [online]. Vlada.gov.cz. 2024. Dostupné z: <https://vlada.gov.cz/scripts/detail.php?id=215157&tmplid=50>. [cit. 2025-01-07].

GLOGAR, Martin. Novela zákona o soudech a soudcích. [online]. Pravniprostor.cz. 2024. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/zmeny-v-legislative/vyslo-ve-sbirce-zakonu/novela-zakona-o-soudech-soudcich>. [cit. 2024-12-23].

GRECO. [online]. Korupce.cz. 2020. Dostupné z: <https://korupce.cz/zahranicni-spoluprace/greco/>. [cit. 2025-02-12].

HOFMANOVÁ, Vratislava. Soudy mají problém, chybí jim přísedící soudci. Práce, která nevyžaduje právní vzdělání, je vhodná pro mladé seniory. [online]. I60.cz. 2021. Dostupné z: <https://www.i60.cz/clanek/detail/27400/soudy-maji-problem-chybi-jim-prisedici-soudci-prace-ktera-nevyzaduje-pravni-vzdelani-je-vhodna-pro-mlade-seniory>. [cit. 2024-12-24].

JÄGER, Marek. Přísedící ještě jednou. [online]. Wwww.ceska-justice.cz. 2024. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/nazory/prisedici-jeste-jednou/>. [cit. 2025-01-07].

KOLÁŘOVÁ, Kateřina. Justici paralyzuje pasivita přísedících i jejich nedostatek. Problémem jsou i odměny. [online]. Lidovky.cz. 2019. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/byznys/justici-paralyzuje-pasivita-prisedicich-i-jejich-nedostatek-problemem-jsou-i-odmeny.A190405_091341_ln_byznys_pravo_ssu. [cit. 2024-12-24].

KOUDELKA, Zdeněk. Přísedící a právo na zákonného soudce. [online]. In: s. 2-3. Dostupné z: <https://is.muni.cz/repo/1365817/Prisedici.pdf>. [cit. 2025-02-13].

LAJSEK, Vladimír. [online]. Právník. 2019, roč. 2019, č. 11, s. 1041-1044. Dostupné z: https://www.ilaw.cas.cz/upload/web/files/pravnik/issues/2019/11/4.GLOSA_Lajsek_1031-1045_11_2019.pdf. [cit. 2025-02-13].

LAJSEK, Vladimír. Přisedící a laický prvek v justici. Praha: Leges, 2020. ISBN 978-80-7502-459-6.

LAJSEK, Vladimír. Přisedící a zásada zákonného soudce v českém právním řádu. [online]. Pravniprostor.cz. 2021. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/prisedici-zasada-zakonneho-soudce-v-ceskem-pravnim-radu>. [cit. 2025-02-13].

LOUDA, Jiří. Krajskému soudu chybí přisedící. Zájem je malý, důvodem jsou mizerné peníze. [online]. Liberecky.denik.cz. 2022. Dostupné z: https://liberecky.denik.cz/zpravy_region/krajsky-soud-prisedici-volna-mista-2022011.html. [cit. 2025-01-10].

MIKO, Martin. Soudní porota v USA: I uklízečka s automechanikem mohou rozhodnout o vaší vině či nevině. [online]. G.cz. 2021. Dostupné z: <https://g.cz/soudni-porota-v-usa-i-uklizicka-s-automechanikem-mohou-rozhodnout-o-vasi-vine-ci-nevine/>. [cit. 2024-12-20].

PASEKOVÁ, Eva. Blažek zvedá odměny pro přisedící u soudu. Za den dostanou 500 korun. [online]. Ceska-justice.cz. 2024. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2024/11/blazek-zveda-odmeny-pro-prisedici-u-soudu-za-den-dostanou-500-korun/>. [cit. 2024-12-23].

PASEKOVÁ, Eva. Pelikán v Bílé knize navrhuje zpřísnit kritéria pro přisedící. Na okresních soudech by je zrušil. [online]. Ceska-justice.cz. 2016. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2016/06/pelikan-v-bile-knize-navrhuje-zprisnit-kriteria-pro-prisedici-na-okresnich-soudech-by-je-zrusil/>. [cit. 2025-02-13].

PASEKOVÁ, Eva. Přisedící začínají mít u soudů výrazně menší uplatnění. [online]. Ceska-justice.cz. 2025. Dostupné z: https://www.ceska-justice.cz/2025/01/prisedici-zacinaji-mit-u-soudu-vyrazne-mensi-uplatneni/#google_vignette. [cit. 2025-01-07].

PECHLÁT, Přemysl. Právo 2000: podklady k přijímacím zkouškám na právnické fakulty. In: Právo 2000: podklady k přijímacím zkouškám na právnické fakulty. Třebíč: Radek Veselý, 1999, s. 87-88. ISBN 80-902473-9-3.

POLANSKÝ, Jiří. Nerušme přisedící u trestních soudů. [online]. Chrenektomankotrba.cz. 2024. Dostupné z: <https://www.chrenektomankotrba.cz/clanky/nerusme-prisedici-u-trestnich-soudu>. [cit. 2025-01-08].

PREUSS, Ondřej. Soudní přisedící aneb soudce z lidu: Vše, co vás zajímá. [online]. Dostupnyadvokat.cz. 2024. Dostupné z: <https://dostupnyadvokat.cz/blog/soudni-prisedici>. [cit. 2024-12-23].

PRINC, Michal. Soudnictví v českých zemích v letech 1848-1938. Praha: Nakladatelství Wolters Kluwer, 2015, s. 1.

ŘEPKA, Vladimír. Sněmovnou prošla novela zákona o soudech a soudcích. [online]. Msp.gov.cz. 2022. Dostupné z: <https://msp.gov.cz/web/msp/tiskove-zpravy/-/clanek/snemovnou-prosla-novela-zakona-o-soudech-a-soudcich>. [cit. 2025-02-12].

ŘEPKA, Vlastimil. Senát schválil návrh Ministerstva spravedlnosti na omezení přisedících. [online]. Msp.gov.cz. 2024. Dostupné z: <https://msp.gov.cz/web/msp/tiskove-zpravy/-/clanek/senat-schvalil-navrh-ministerstva-spravedlnosti-na-omezeni-prisedicich-kopirovat->. [cit. 2024-12-23].

SMOLAŘ, David. Zrušení soudních přísedících: další z vládních škrtnů na úkor pracujících. [online]. Denikreferendum.cz. 2024. Dostupné z: <https://denikreferendum.cz/clanek/36678-zruseni-soudnich-prisedicich-dalsi-z-vladnich-skrtnu-na-ukor-pracujicich>. [cit. 2025-01-07].

ŠLÉGL, Jakub. Zrušení institutu přísedícího u soudů. [online]. Chrenetomankotrba.cz. 2024. Dostupné z: <https://medium.seznam.cz/clanek/jakub-slegl-zruseni-institutu-prisediciho-u-soudu-39120>. [cit. 2025-01-08].

VERMACHOVÁ, Aneta. Přísedící v soudním řízení. [online], diplomová práce. Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity, 2016/2017. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/s4od1/Diplomova_prace_-_Prisedici_v_soudnim_rizeni.pdf. [cit. 2025-02-19].

VESELÁ, Marie. Konec laiků v taláru. Česko plánuje omezit soudce z lidu, přísedící zůstanou jen u závažných činů. [online]. Irozhlas.cz. 17. 6. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/soudci-z-lidu-laici-trestne-ciny-soudy_2306170953_afo. [cit. 2025-02-15].

VESELÝ, Jiří. Historický vývoj účasti laického prvku v soudnictví v českých zemích. [online], diplomová práce. Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity, 2020. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/fem97/Historicky_vyvoj_ucasti_laickeho_prvku_v_soudnictvi_v_ceskych_zemich.pdf. [cit. 2025-02-19].

ZEMANOVÁ, Daniela. Zákon o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích): komentář. Beckovy komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2022, s. 151. ISBN 978-80-7400-888-7.

ZEMANOVÁ, Daniela. Zákon o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích): komentář. Beckovy komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2022, s. 153. ISBN 978-80-7400-888-7.

ZILVAR, Tomáš. Přísedících, tzv. „soudců z lidu“, bude méně, ale budou v roce 2025 lépe odměňováni. Jaká je vlastně jejich úloha? [online]. Mesec.cz. 2025. Dostupné z: <https://www.mesec.cz/clanky/prisedicich-bude-mene-ale-budou-lepe-odmenovani-jaka-je-vlastne-jejich-uloha/>. [cit. 2025-02-05].

Czechia. [online]. Idea.int. 2024, 14. 6. 2024. Dostupné z: <https://www.idea.int/democracytracker/country/czechia>. [cit. 2025-02-12].

Filmový zpravodaj 22/1979 Soudci z lidu. In: Youtube [online]. 01. 09. 2023 [cit. 2025-08-02]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=hD6oyZxtTnA>. Kanál uživatele Československý filmový týdeník.

Hospodářské případy jsou sofistikované a odborné. Přísedící potřebujeme u posuzování násilí, říká soudce. [online]. Irozhlas.cz. 2024. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/hospodarske-pripady-jsou-sofistikovane-a-odborne-prisedici-potrebujeme-u_2410221038_ava. [cit. 2025-01-07].

Konec přísedících u okresních soudů? [online]. Ct24.ceskatelevize.cz. 2008. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/konec-prisedicich-u-okresnich-soudu-163088>. [cit. 2025-02-10].

Okresní soud v Novém Jičíně: Rozvrh práce pro rok 2016. [online]. Msp.gov.cz. 2016. Dostupné z: <https://msp.gov.cz/documents/d/okresni-soud-v-novem-jicine/rp-2016-vcetne-doplнку-c-1-2-3-4-5>. [cit. 2025-02-13].

Omezení účasti přisedících u soudů. [online]. Cíkr.cz. 2024. Dostupné z: <https://www.cíkr.cz/omezeni-ucasti-prisedicich-u-soudu/>. [cit. 2025-02-09].

Plán na zrušení přisedících vstoupil do další fáze, část justice nesouhlasí. [online]. Advokatnideník.cz. 2023. Dostupné z: <https://advokatnideník.cz/2023/11/27/plan-na-zruseni-prisedicich-vstoupil-do-dalsi-faze-cast-justice-nesouhlasí/>. [cit. 2025-01-08].

Pospíšil chce zrušit laiky u soudu. [online]. Ct24.ceskatelevize.cz. 2010. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/pospisil-chce-zrusit-laiky-u-soudu-211815>. [cit. 2025-02-10].

Pracovní dokument útvarů komise: Zpráva o právním státu 2023 Kapitola o stavu právního státu v Česku. [online]. In: . 2023, s. 3. Dostupné z: https://commission.europa.eu/system/files/2023-07/13_1_52570_coun_chap_czechia_cs.pdf. [cit. 2025-02-19].

Přehled soudů. [online]. Msp.gov.cz. Dostupné z: <https://msp.gov.cz/soudy>. [cit. 2025-02-19].

Přisedící u soudu zůstanou bez omezení, poslanci souhlasili s názorem senátorů. [online]. Ct24.ceskatelevize.cz. 2021. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/prisedici-u-soudu-zustanou-bez-omezeni-poslanci-souhlasili-s-nazorem-senatoru-34764>. [cit. 2025-02-10].

Přisedících jako šafránu – laici nemají zájem soudit. [online]. Ct24.ceskatelevize.cz. 2014. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/prisedicich-jako-safranu-laici-nemaji-zajem-soudit-335572>. [cit. 2025-02-10].

Soudcovská unie kritizuje záměr Benešové na omezení laických přisedících u soudů. [online]. Ct24.ceskatelevize.cz. 2019. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/soudcovska-unie-kritizuje-zamer-benesove-na-omezeni-laickych-prisedicich-u-soudu-60550>. [cit. 2025-02-10].

Soudní přisedící aneb soudce z lidu: Vše, co vás zajímá. [online]. Msp.gov.cz. 2024. Dostupné z: https://msp.gov.cz/documents/32489/0/Soudn%3%ad+p%5%99%3%adsed%3%adc%3%ad+_+soudce+z+lidu.pozn.OD.pdf/b481dff8-9d48-4baf-9e3b-df481a5d1d8d. [cit. 2024-12-18].

TOP 09 navrhuje u občanských sporů zrušit soudní přisedící. [online]. Ct24.ceskatelevize.cz. 2015. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/top-09-navrhuje-u-obcanskyh-sporu-zrusit-soudni-prisedici-127111>. [cit. 2025-02-10].

Udalosti 22. května 2016 Část: Soudní přisedící povinně. [online]. In: Ceskatelevize.cz. 2016. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1097181328-udalosti/216411000100522/cast/473104/>. [cit. 2025-02-10].

Úplné znění zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Vydání: desáté. Edice kapesních zákonů. Praha: Armex Publishing, 2019. ISBN 978-80-87451-64-9.

Vládní návrh: Zákon ze dne 2024, kterým se mění zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. [online]. Psp.cz. 2024, s. 13. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=240149>. [cit. 2025-02-24].

Zachovat laické přísedící je dle Vávry otázka ryze politická. Je to žádoucí, míní Říha. [online]. Ct24.ceskatelevize.cz. 2024. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/zachovat-laicke-prisedici-je-dle-vavry-otazka-ryze-politicka-je-to-zadouci-mini-riha-352670>. [cit. 2025-01-07].

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). [online]. E-sbirka.cz. Dostupné z: <https://www.e-sbirka.cz/sb/1961/141/2024-07-01?zalozka=text>. [cit. 2025-02-17].

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce. [online]. App.beckonline.cz. Dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mrqga3f6mrwgixhazrrgu3s2njs&refSource=text>. [cit. 2025-02-24].

Zákon č. 319/2024 Sb. [online]. E-sbirka.cz. Dostupné z: <https://www.e-sbirka.cz/sb/2024/319?zalozka=text>. [cit. 2025-02-09].

Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích). [online]. E-sbirka.cz. Dostupné z: <https://www.e-sbirka.cz/sb/2002/6?zalozka=text>. [cit. 2025-02-25].

Zákon č. 99/1963 Sb. ve znění zákona č. 519/1991 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád a notářský řád. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer [cit. 10. 2. 2025].

11 PŘÍLOHY

11.1 Příloha č. 1: Otázky kvalitativního výzkumu pro soudní přísedící

I. Představení účastníka výzkumu a základní informace k funkci soudní přísedící

Jméno (bude případně v práci anonymizováno):

Věk (důležité pro kontext řešené problematiky):

Bývalé zaměstnání a stav nyní (např. nezaměstnanost, důchod apod.):

Na jakém soudu jste působila/působíte?

V jakém druhu soudního řízení jste působila/působíte? (trestní řízení/civilní řízení)

Jak dlouho jste vykonávala funkci přísedící před schválením zákona č. 319/2024 Sb. (v tomto případě o změně u soudních přísedících) a případně zda ji budete vykonávat i nadále?

Co Vás na této práci motivuje/odrazuje nebo překvapuje?

Co podle Vás v institutu přísedících funguje v praxi dobře a co by se mělo v justici zachovat? (Jmenujte jen zásadní věci, které byste chtěla zmínit.)

Jaké věci Vám jako přísedící v justici obecně vadí/fungují špatně a jakým způsobem byste je případně upravila? (Jmenujte zásadní věci, které byste chtěla zmínit.)

II. Důvody pro výkon funkce přísedící a začátky ve funkci

Jak jste se k funkci soudní přísedící dostala? Kdo/co Vás k tomu přivedlo?

Jakou jste měla motivaci k výkonu funkce? Proč jste se pro to rozhodla?

Jaké jste měla případně na začátku představy o práci a očekávání? Lišila se tato očekávání potom od reality?

Stručně popište, jak probíhá úvodní seznámení a uvedení do funkce votanta po zvolení (seznámení s prací, poučení, práva a povinnosti Vás a profesionálního soudce apod.).

III. Obecné informace k fungování institutu přísedících na základě osobních zkušeností respondenta s výkonem funkce soudní přísedící

Jak probíhá povolání k soudu po zvolení zastupitelstvem do funkce? (stručně)

Stručně popište, jak probíhá Vaše příprava na jednání (přehledové studium soudních spisů k případu, pomoc ze strany soudce – vysvětlení právní stránky věci apod.)

Je vysvětlení/objasnění právní stránky případu ze strany soudce obvykle jasné/srozumitelné?

Co se důležitého před soudním řízením případně ještě děje? (pouze pro případné doplnění předchozí otázky)

Zapojujete se osobně přímo nějakým způsobem do jednání během hlavního líčení? (kladení otázek účastníkům řízení, vytváření vlastních poznámek, všímání okolí v soudní síni – chování a výrazy obžalovaného apod.) Zapojuje se často i Váš kolega – laik a případně přísedící z jiných senátů?

Liší se často Vaše názory na vážnost spáchaného protiprávního jednání s názory předsedy senátu. Nemáte například často tendence navrhopat pro obžalované nižší sazby a podobně? V jaké míře pak diskutujete s Vaším kolegou – laikiem a se soudcem při rozhodování o vině a trestu (o charakteru protiprávního jednání souzeného, typu trestu, výši sazby apod.)?

Stručně popište, jak probíhá proces vytváření rozsudku s laickými soudci v senátu, kde působíte Stručně popište, jaká je míra zapojení přísedících do sestavování rozsudku. Zmínte i zapojování Vašeho laického kolegy/kolegů.

Předkládáte vlastní návrhy na například výši trestu?

Máte většinou problém se s kolegou – laikiem a předsedu senátu shodnout na rozsudku?

Snaží se Vás běžně soudce přesvědčit o správnosti svého názoru? Případně v jaké míře?

Použila jste někdy s druhým přísedícím při poradě o rozsudku „právo veta“? (Neboť platí rovnost hlasů a dva přísedící mohou soudce přehlasovat.)

Došlo někdy ve Vašem senátu k přehlasování soudce – profesionála? Jak často dle Vašich zkušeností či kolegů k tomu dochází?

Cítíte, že vaše názory mají vliv na rozhodování? Proč?

Je důležité něco zmínit k průběhu řízení po vynesení rozsudku? (případně co)

Zmínte Váš názor na finanční odměny a náhrady přísedících. (Základní věcí je, že přísedícím příslušela do schválení nového zákona za každý den jednání paušální náhrada za výkon jejich funkce ve výši 150 Kč hrubého. Od 1. ledna 2025 se tato částka zvýšila na 500 Kč za den.)

Kolikrát do měsíce/roka jste osobně soudila/soudíte? (Zpravidla by neměli votanti ze zákona zasedat více než 20 dnů v kalendářním roce.)

Kolik hodin většinou trvá řešit případ v jednom dni? Kolik dní/měsíců se většinou 1 řízení přibližně „táhne“?

Pokud se řízení u Vás odročuje/protahuje, tak napište dle Vás nejčastější důvody.

Napište maximální a minimální délku soudního řízení, které jste zažila.

Jsou pro Vás a laické kolegy soudní řízení obecně psychicky a fyzicky náročná? (Jestliže ano, tak podrobněji popište, v čem a případně s tím spojené komplikace.)

Pokud můžete posoudit, je pro Vás náročnější jednání v trestním řízení, nebo v pracovněprávních sporech? Co je Vám bližší a proč?

Jaké jsou dle Vás nejčastější výzvy ve spolupráci se soudci obecně?

Popište na základě praxe, celkovou ochotu soudce spolupracovat s vámi laiky (vysvětlování problematiky, naslouchání apod.)

IV. Obecná reakce na přijetí zákona č. 319/2024 Sb. (jen v rámci změn u soudních přísedících)

Do jaké hloubky máte přehled o nedávno schváleném zákoně č. 319/2024 Sb.? Jste obeznámena i s důvody, novou podobou fungování soudců z lidu?

Co si o změně myslíte? Co Vám na ní vadí, co byste udělala jinak a v čem souhlasíte a proč? (Popište jen zásadní věci, které byste chtěla zmínit.)

Zaznamenala jste nějaké reakce na nový zákon u Vašich kolegů – laiků i profesionálních soudců?

Co pro Vás změna zákona znamená? Je vám to popřípadě líto, že již nebudete soudit? (Pokud se Vás změna týká.)

Poučení o následující sadě otázek V až VII

Následující sada otázek číslo V až VII je založená na představení jednotlivých nejzásadnějších důvodů změn řešené legislativy, dále představení kladných a záporných ohlasů odborné i laické veřejnosti na omezení přísedících. Tato představování jednotlivých bodů jsou pak často doplňována přímými citacemi názorů různých lidí z teoretické části práce.

Vaším úkolem je ke každému očíslovanému bodu napsat Vaši reakci, zda s danou věcí, tvrzením souhlasíte či ne, a Vaši reakci odůvodnit a případně věc doplnit. Kde to uznáte za vhodné, zmiňte, jaká je v rámci daného bodu situace na soudu/v senátu, kde právě působíte/jste působila.

V. Reakce na nejdůležitější důvody schválení zákona č. 319/2024 Sb.

Část důvodové zprávy zmiňovaného zákona: „Zákonodárce sleduje potřebu vyhovět požadavkům aplikační praxe na omezení účasti laického prvku na co nejmenší

množství případů, ale současně i legitimním požadavkům mezinárodního společenství a veřejnosti na zachování účasti laického prvku při rozhodování soudů v těch případech, kdy je to důvodné.“¹²²

Snížení administrativní zátěže soudů a s tím spojené nepřiměřené délky jednání. Soudci z lidu čelí kritice, že jejich účast může zpomalovat soudní řízení. „Pokud se byt' jediný přísedící nedostaví, soudní řízení se nemůže konat. Podle několika pracovníků soudů laici kolikrát nemají čas, omlouvají se a kvůli tomu se jednání prodlužují.“¹²³

Vaše reakce:

Problém s nedostatkem laiků a jejich sháněním

Vaše reakce:

Zvyšující se věk votantů a tím nezastupování průměru veřejnosti a časté řešení výpadků laiků, například ze zdravotních důvodů (Zhruba třetina přísedících je přes 70 let.)

Vaše reakce:

Výrazné omezení přísedících pro získání osmimilionové úspory, které prostřednictvím nové vyhlášky půjdou na zlepšení institutu laického prvku. Například zvýšení paušální náhrady za výkon funkce ze 150 na 500 Kč hrubého za den jednání.

Vaše reakce:

VI. **Reakce veřejnosti na kladné ohlasy přijatého zákona**

Zrušení přísedících v pracovněprávních sporech kvůli vyšší náročnosti případů, ale i z důvodu ve prospěch zaměstnavatelů, kteří prakticky nemají v laickém institutu zastoupení. „Málokdy je přísedící podnikatel, v naprosté většině jsou přísedící zaměstnanci. Tím je podnikatel, který se soudí v oslabeném postavení,“¹²⁴ podotkl ministr spravedlnosti Pavel Blažek.

Vaše reakce:

Omezení votantů kvůli obecné nevzdělanosti, kdy laici nemohou rozumět složitým právním věcem. Experti podotýkají, že obecně vzrůstá počet trestních případů, které jsou komplikované a tím vyžadují větší znalost práva. Považují tak za správnou

¹²² Vládní návrh: Zákon ze dne 2024, kterým se mění zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. [online]. Psp.cz. 2024. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=240149>. [cit. 2025-02-24].

¹²³ SMOLAŘ, David. Zrušení soudních přísedících: další z vládních škrtnů na úkor pracujících. [online]. Denikreferendum.cz. 2024. Dostupné z: <https://denikreferendum.cz/clanek/36678-zruseni-soudnich-prisedicich-dalsi-z-vladnich-skrtnu-na-ukor-pracujicich>. [cit. 2024-12-23].

¹²⁴ SMOLAŘ, David. Zrušení soudních přísedících: další z vládních škrtnů na úkor pracujících. [online]. Denikreferendum.cz. 2024. Dostupné z: <https://denikreferendum.cz/clanek/36678-zruseni-soudnich-prisedicich-dalsi-z-vladnich-skrtnu-na-ukor-pracujicich>. [cit. 2025-01-07].

výraznou redukci působení přísedících i v trestních případech. Například předseda Soudcovské unie ČR Libora Vávra k problému řekl: „Když se podíváme na tu zvlášť závažnou trestnou činnost, tak prudce stoupá procento zejména ekonomické sofistikované kriminality a paradoxně nestoupá nebo dokonce lehce klesá ta kriminalita násilná, sexuální a tak dále. To znamená vlastně, že vzrůstá tlak na vysokou odbornost při rozhodování, protože to není jenom otázka trestního práva. To je i otázka jiných druhů práva ze kterých vlastně ta trestná činnost přichází a tady podle mého názoru skutečně ten laický prvek začíná být problém.“¹²⁵

Vaše reakce:

Soudce z lidu jako jakýsi „přežitek minulosti“, který již v současném demokratickém státě nemá význam. Přísedící jsou během hlavního líčení i při vytváření rozsudku pasivní a nemají tak prakticky žádný přínos. Pro doplnění tvrzení výše lze uvést konkrétní příklad – poznatek z hlediska vytváření rozsudku. Stanislav Boháčik, bývalý student Právnické fakulty Univerzity Karlovy, a bývalý přísedící říká: “Budu vycházet z vlastní zkušenosti, když uvedu, že naprosto běžně je přísedícím sděleno, že pokud s předsedou senátu a jeho názorem nesouhlasí, mají rozsudek napsat sami. Mnozí, zejména starší přísedící se tohoto zaleknou a z obav, že by rozsudek napsat nezvládli, se podvolí názoru soudce-profesionála, s nímž se však často hodnotově neshodují.“¹²⁶ „Je otázkou, nakolik pak má takový neposlušný přísedící šanci na své znovuzvolení, popřípadě na obsazení do dalšího senátu, když podmínkou jeho kandidatury je i vyjádření předsedy soudu,“¹²⁷ dodal v této souvislosti na portálu ceska-justice.cz advokát Adam Černý.

Vaše reakce:

Redukce laických soudců pro zefektivnění justice

Vaše reakce:

VII. **Reakce na záporné ohlasy zákona**

Nedostatečné projednání nově schváleného zákona. Spousta lidí se odvolává na to, že jednání o omezení laického prvku je navíc ve skutečnosti věc spíše politická. Tuto věc v teoretické části kritizoval například okresní soudce Marek Jäger. S tím se navíc obává: „Soudní moc totiž čelí především nebezpečí, že podlehne snaze zbavovat se projednávaných věcí co nejméně pracným způsobem, odosobněné rutinně a jednostrannému pohledu odtrženému od vnější skutečnosti. Že v něm honba za co

¹²⁵ Zachovat laické přísedící je dle Vávry otázka ryze politická. Je to žádoucí, míní Říha. [online]. Ct24.ceskatelevize.cz. 2024. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/zachovat-laicke-prisedici-je-dle-vavry-otazka-ryze-politicka-je-to-zadouci-mini-riha-352670>. [cit. 2025-01-07].

¹²⁶ BOHÁČIK, Stanislav. Najdou zaměstnanci u soudu ještě zastání? [online]. Pravniprostor.cz. 2024. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/najdou-zamestnanci-u-soudu-jeste-zastani>. [cit. 2025-01-07].

¹²⁷ ČERNÝ, Adam. Proč nezavést porotní systém? Příliš mnoho otázek k přísedícím v českém soudnictví. [online]. Ceska-justice.cz. 2014. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2014/11/proc-nezavest-porotni-system-prilis-mnoho-otazek-k-prisedicim-v-ceskem-soudnictvi/>. [cit. 2025-01-15].

nejlepšími výsledky v soudním výkaznictví převáží nad skutečnou rozhodovací činností a že propadne vytváření vnitřních mocenských skupin a jejich vzájemným sporům namísto plnění své role v dělbě veřejné moci,¹²⁸ napsal pro portál ceska-justice.cz soudce z Okresního soudu v Kolíně Marek Jäger.

Vaše reakce:

Stát kritici novely obviňují, že neudělal nic proto, aby funkce přísedícího byla atraktivnější a měly o ni zájem i mladší ročníky z různých oborů.

Vaše reakce:

Plné zachování soudních přísedících pro ochranu před zapouzdřením justice, profesní slepotou a zárukou laické kontroly soudců z povolání. Například Vrchní státní zastupitelství v Praze upozornilo, že výkon funkce soudce významně omezuje i sociální kontakty, kdy je soudci zapovězen sociální kontakt s určitým segmentem populace, přestože o osobách z tohoto segmentu pak rozhoduje. Právní expert Jiří Říha v této záležitosti poukázal na osobní životní zkušenosti, „selský rozum“ laických soudců a jejich význam kontroly profesionálních soudců. „Soudce profesionál, pokud hovoříme o smíšených senátech, musí svoje stanovisko obhájit primárně před těmi přísedícími, kteří jsou laici a kteří ho mohou přehlasovat. Teprve potom může vystoupit před veřejností a bude se mu snáz odůvodňovat to, s čím dokázal přesvědčit i ty přísedící,¹²⁹ domnívá se Říha.

Vaše reakce:

Dle vyjádření několika justičních pracovníků navíc votanti velmi často dokážou vnímat polehčující, přitěžující okolnosti a jiné věci jinak než soudce. I na základě osobních životních zkušeností. Dokážou se více vcítit do chování obžalovaného a v rámci hlavního líčení si všimají jiných věcí než předseda senátu. „Zatímco předseda senátu jednání řídí, přísedící poslouchají, pozorují, dělají si svůj názor a mnohdy přijdou s něčím, co předsedovi hodně pomůže. Třeba si všimnou, že když obžalovaný dělá určitý pohyb nebo nějaký výraz v obličeji, je to pokaždé, když lže,¹³⁰ napsal přísedící u Krajského soudu v Brně Jakub Šlégl na webu ceska-justice.cz.

Vaše reakce:

¹²⁸ JÄGER, Marek. Přísedící ještě jednou. [online]. Www.ceska-justice.cz. 2024. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/nazory/prisedici-jeste-jednou/>. [cit. 2025-01-07].

¹²⁹ Zachovat laické přísedící je dle Vávry otázka ryze politická. Je to žádoucí, míní Říha. [online]. Ct24.ceskatelevize.cz. 2024. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/zachovat-laicke-prisedici-je-dle-vavry-otazka-ryze-politicka-je-to-zadouci-mini-riha-352670>. [cit. 2025-01-07].

¹³⁰ ŠLÉGL, Jakub. Není jediný důvod omezovat účast občanů na soudním rozhodování. [online]. Advokatnidenik.cz. 2024. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/nazory/neni-jediny-duvod-omezovat-ucast-obcanu-na-soudnim-rozhodovani/>. [cit. 2025-01-08].

11.2 Příloha č. 2: Otázky kvalitativního výzkumu pro soudce – 1. výzkumná část

Základní informace k představení účastníka výzkumu a zkušeností s kooperací se soudními přísedícími

Soudní příslušnost – Na jakém soudu jste působil/působíte?

V jakém druhu soudního řízení působíte? (trestní řízení/civilní řízení apod.)

Jak dlouho jste vykonával funkci soudce před schválením zákona č. 319/2024 Sb.? (v tomto případě o změně u soudních přísedících).

Jak dlouho spolupracujete se soudními přísedícími? (zda vůbec)

Zkušenosti s působením soudních přísedících na soudě

Jaký máte názor na samotnou existenci a působení soudních přísedících obecně? (Zmiňte nejzásadnější klady a záporny, které vůči institutu laického prvku vnímáte.)

Jaký postoj má dle Vás k soudním přísedícím většina Vašich kolegů – soudců či jiných pracovníků?

Stručně popište, jak se Vám se soudci – laiky spolupracuje.

Vidíte zde nějaké komplikace s přísedícími při jejich přípravě k jednání (vysvětlování právní stránky věci, ...), samotném jednání, vytváření rozsudku (riziko přehlasování Vás jako profesionála, ...)?

Obecná reakce na přijetí zákona č. 319/2024 Sb. (jen v rámci změn u soudních přísedících) (Zákon, kterým se mění zákon č. 6/2002 Sb.)

Co si o změně legislativy myslíte? Co Vám na ní vadí, co byste udělal jinak a jak a v čem souhlasíte a proč? (Popište jen zásadní věci, které byste chtěl zmínit.)

Co to pro vás znamená? Je vám to popřípadě líto, že již nebudete spolupracovat s přísedícími na okresním soudě?

Je ještě něco, co byste chtěl v souvislosti se soudními přísedícími obecně dodat? (cokoliv)

11.3 Příloha č. 3: Otázky kvalitativního výzkumu pro státního zástupce – 1. výzkumná část

Základní informace k představení účastníka výzkumu, zkušeností s kooperací se soudními přísedícími a postoji k institutu soudních přísedících

Jak dlouho ve funkci státního zástupce působíte?

Kde jako státní zástupce působíte?

Jaký máte názor na existenci a působení laického prvku v naší justici obecně? (Zmiňte za Vás zásadní klady, zápory či dále co uznáte za vhodné.)

Jaké máte zkušenosti s prací se soudními přísedíci?

Pracujete s nimi určitým způsobem i mimo soudní síň?

Jak je vnímáte při soudním řízení? (Mají votanti konkrétní význam a vliv na vynášení rozsudků? Napomáhají ke spravedlivějšímu soudu? Přináší do rozhodování „lidskost“?)

Obecná reakce na změnu zákona č. 319/2024 Sb. (jen v rámci změn u soudních přísedících)

Do jaké hloubky máte přehled o nedávno schváleném zákoně č. 319/2024 Sb.?

Co si o změně myslíte? Co Vám na nové legislativě vadí, co byste případně udělal jinak a v čem s ní souhlasíte? (Popište jen zásadní věci, které byste chtěl zmínit.)

Co to pro Vás znamená? Bude mít tento zákon nějakým způsobem vliv na Vaši práci?

Je ještě něco, co byste chtěl v souvislosti se soudními přísedíci dodat? (cokoliv)